

**СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ ПО КЛАСИЧЕСКИ И НОВИ ФИЛОЛОГИИ**

Александър Емилов Костов

ДВОЙНАТА ИДЕНТИЧНОСТ В РЕГИОНАЛНИЯ РАЗКАЗ НА НОВА СКОТИЯ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”

Научно направление: 2.1. Филология

Научна специалност:

**Литература на народите на Европа, Америка, Африка, Азия и Австралия
(Западноевропейска литература)**

**Научен ръководител:
Проф. д-р Мадлен Данова**

София, 2021

Изборът на темата, по която е изграден дисертационният труд следва няколко важни елемента и насоки, които се откриват в целия труд. Първо, това е изборът на точно определена провинция от цялостната политическа и литературна карта на Канада – Нова Скотия. До голяма степен изборът ми е продиктуван от централното място, което съответната провинция заема в изграждането както на Канада като държава, така и на нейната литературна история и развитие, фактори, които в последствие се включват към обхватното и разгърнато разглеждане на основния проблем на тезата. На второ място, но не по важност, разбира се, трябва да се изтъкне изборът ми за основна цел на проблематиката в литературен и обществен план на провинцията, а по-точно – въпросът за идентичността и мястото, което се отрежда на идентичността като основополагащ крепежен елемент за развитието на Канада. Наред с въпроса за идентичността в литературата на Нова Скотия, се откроява и проблемът за двойствеността като належащ и все още далеч от достигането на единодушно мнение фактор в изграждането на канадска идентичност не само в провинцията на Нова Скотия, но и из останалата част на Канада. Следващият елемент засяга избора на двамата автори – Алистър Маклауд и Д. Р. Макдоналд измежду останалите представители на канадската литература в края на XX в. и началото на XXI в., като този избор е главно продиктуван от тяхното усърдно и непосредствено занимание с жанра на разказа като централен за канадската литературна сцена. Оттук произлиза и желанието ми да се фокусирам върху разказа на Нова Скотия, вместо романа, като тези ми цели и желания са обяснени и достатъчно обосновани в уводната част на дисертацията ми. И не на последно място трябва да се открие времевата рамка на изследваната литература, която започва с 70-те години на XX век и достига началото на XXI век, съчетаваща мотиви и проблеми, които занимават канадската литература както от самото ѝ начало, така и наболели съвременни такива. Нещо повече, фокусът върху този период е продиктуван и от твърденията на редица литературни критици и писатели, че истинската канадска литература започва да се развива от 50-те години на XX век, като писателите оттам насетне придобиват един нов вид идентичност, която постепенно започва да се отразява в творбите им.

Предмет на самото изследване са няколко разказа от сборниците на двамата автори, в които е поставен акцент върху проявленията на идентичността не само като основополагащ елемент и символ на Канада като цяло, но и на проблемите, които я съпътстват; на двойствения ѝ характер, който често се наблюдава в литературата на цялата страна, така и на нуждата за постигане на един вид единодушие спрямо този

основен за канадската същност проблем. Съответните разкази разглеждат и представят идентичността на канадския персонаж в най-различни светлини и проявления, което до голяма степен обосновава целта на изследването ми. Методът, който прилагам в дисертацията си, залага на задълбочено четене на отделните разкази и изваждането на преден план на онези проблемни за идентичността места, които в своята локалност неминуемо отразяват универсалните трепети на цялостната канадска литература. Фокусът върху разказите се обуславя и от внимателния и максимално изчерпателен прочит на съответните произведения. Самата дисертация се състои от увод, теоретична глава, три същински глави, заключение и библиография.

* * *

Увод

Уводът очертава основните насоки, в които се развива дисертацията. Представя съдържанието на отделните глави и спецификата, която следват. Разгледани са елементите на теоретичната глава, в синтезиран вид са споменати идеите на същинските глави и не последно - обръща се специално внимание на мястото на изследваните автори в канона на канадската литература, като е предложен синтезиран критически преглед на основните идеи и елементи от творчеството им, които са част от настоящето изследване.

Алистър Маклауд е считан за един от най-добрите представители на жанра на разказа в Канада, наред с Алис Мънро, разбира се, Маргарет Лорънс, Гай Вандерхаге, Мейвис Галант и други. Също като носителката на Нобелова награда за 2013 г. Мънро, произведенията на Маклауд, макар и регионални в своята текстура, често надхвърлят границите на регионалното и израстват с един нов глас, който граничи и апелира към националното, но в нито един миг не забравя своето начало. Оттук ролята на регионалното в Канада до огромна степен определя и посоките, които поема разказът на практикуващите го, и Маклауд е типичен пример за автор, който с право би могъл да бъде наречен хроникьор на Нова Скотия, и в частност на остров Кейп Бретон. Интересен факт е, че Маклауд не е роден в Нова Скотия, а в Саскачуан в семейство, чиито роднини бягат от Шотландия още през 1791 г. и се заселват в Новия свят. Родителите на Маклауд, родом от Кейп Бретон, веднъж се преместват от Нова Скотия към Албърта, само за да се върнат после пак – като по този начин превръщат пътуването, било то към родната земя или далеч от нея, в централен символ, който ще насити както разказите на Маклауд, така и единственият му роман. Миналото на

семейството му, разкъсвано между изгубената Шотландия от края на 18 век и настоящето, което се колебае между назадничавостта на една провинция в сравнение с друга, както и постоянните притеснения относно изкарването на прехраната и желанието за добър живот, оформят един вид стабилна двойственост между минало и настояще, между апелите на сърцето и тези на обстоятелствата, която ще маркира както живота на Маклауд, така и този на неговите персонажи. Самият той прекарва доста време в Съединените щати, където преподава и изнася лекции, и от време на време посещава родната си Албърта и Кейп Бретон – където семейството му се премества, когато Алистър е само на десет години. Притегателната мощ на миналото е до голяма степен продиктувана от непрестанните усилия на неговите баби и дядовци, които неспирно разказват истории за изгубеното минало отвъд океана и за изключително важната роля на традициите и миналото. До голяма степен, Маклауд в един момент би могъл да възкликне с думите на Калъм от „Пътят към връх Ранкин“: „Какво е за нас значението на островите на дедите ни, отдавна напуснати и никога невидени повече?“ (159). Самият Маклауд в интервю с Колин Никълсън (1986) споменава, че огромен брой заселници в Нова Скотия са дошли „натоварени с това, което хората най-често носят със себе си – фолклор, традиции, емоционално бреме“ (190). За Маклауд, миналото постоянно намира начин да се намеси в настоящето и това до голяма степен образува двойствеността, която разглеждам в настоящата дисертация. Традициите на миналото и настоящето влизат в отявлен конфликт, който до голяма степен променя или изцяло преобръща света на героите.

Един от основните проблеми, пред които се изправя Маклауд и на които обръща специално внимание, е точно тази бездна, която зейва между поколенията, между миналото и настоящето – бездна, която заплашва да разруши подредения, макар и страдащ свят на неговите персонажи. Самият автор дава за пример как жена му може да говори келтски доста добре, но в същото време забелязва как традициите остаряват и светът около тях започва да изтласква онези характерни за културата и обичаите елементи на заден план. Ролята на келтския като основен, пренесен след изселванията от Шотландия отвъд океана, наред с традициите и културната принадлежност на миналото започват да отстъпват пред набезите на прекомерната индустриализация, комодификация и универсализация на всичко, включително и на хората. В разказите си Маклауд се спира точно на тези проблеми от настоящето, които повлияват на героите и ги карат да се отдалечават все повече от предишните поколения, като в повечето случаи представя гореспоменатите проблеми като част от историята на едно семейство. Често

тези герои са пълни противоположности на предците си и стават причина за поставянето под въпрос на смисъла на живота, изпълнен с традиции и уважение към миналото.

Дейвид Р. Макдоналд, от друга страна, принадлежи много повече на Нова Скотия и Кейп Бретон, но също така притежава и характеристиките, които обуславят до голяма степен мястото в литературния канон и на Алистър Маклауд. Роден в Нова Скотия, Макдоналд израства в САЩ, където прекарва и по-голямата част от живота си. Земята на дедите му обаче и за миг не изчезва от ползрението му, и най-зрелите му творби са ситуирани точно в Нова Скотия – романът „Пътят към Кейп Бретон“ и сборниците с разкази „Щом заспят мъжете“ и „Всевиждащият камък“. Проблематиката на Макдоналд до голяма степен отразява литературната същина на неговия близък приятел по поприще и перо Алистър Маклауд – изграждането на една специфична канадска идентичност, която се обособява посредством взаимоотношенията и сблъсъците между близки и далечни роднини, между „тук“ и „там“, между „вън“ и „вътре“. Макдоналд, обаче, може да се похвали с един по-модернизиран подход към представянето на тази идентичност – в много от неговите разкази (тъй като тезата обхваща само разказите му), героите често се влияят от приумиците на модерния свят в пъти повече, отколкото от зова на традиционното и историческото. За Макдоналд външният свят, макар и „наследен“ от персонажите му, не отстъпва по важност на вътрешния, и често проблемите възникват точно в тези моменти, когато двата свята застават един срещу друг и отказват да се помирят. Проблеми като незаконното разпространение и употреба на наркотици, упадък на религиозната принадлежност, контрабандата и собственото производство на алкохол са сред основните ядра, около които се завъртат героите му. Това, разбира се, не променя факта, че те също така страдат от характерните за Маклауд тегоби, които влияят на тяхната принадлежност: адаптиране към суровия островен свят, студеното отношение към идващите от външния свят, далечните взаимоотношения между бащи и синове, майки и дъщери, съпруги и съпрузи и така нататък. С оглед на изложените характеристики, проблеми, прилики и разлики, основен елемент в дисертацията ми е да покаже как двамата автори подхождат към изграждането на идентичността в Нова Скотия чрез своите творби и как същата тази идентичност се отразява в цялостната идея на Канада за изграждането на „канадското“.

Дисертацията се състои от увод, четири глави и заключение, като всяка глава се занимава с отделен и тясно свързан аспект от фиксираната проблематика на темата.

Аспекти на канадската идентичност

Първата глава е разделена главно на няколко въпроса, които оформят цялостния гръбнак на дисертацията. Тъй като канадската литература, в своето търсене на унифициращ и обединяващ канон обръща сериозно внимание на въпроси като „какво“ „къде“ и „защо“, задавани от литературните критици и писатели като цяло (Маргарет Атууд и Нортръп Фрай сред централните представители), съм се опитал да оформя въстъпителната теоретична част като опит да се намери отговор на най-важните въпроси, залегнали в основата на дисертацията ми. Тези въпроси включват причините зад избора ми на провинция, литературата на съответната провинция, както и въпросите за разказа, регионалното и ролята на идентичността.

Първият основен въпрос, на който обръщам внимание в тази част, е „Защо Нова Скотия?“. От изключителна важност е да се изтъкне ролята на отделните провинции във формирането на цялостна Канада, особено ролята на тези провинции, които вземат дейно участие в процесите, довели до подписването на Конфедерацията през 1867 г. Квебек и Онтарио по това време са британски субекти и до голяма степен зависят от променливите настроения на Великобритания от другата страна на океана. Ню Брънзуик е представлявана от собствено отговорно правителство, а Нова Скотия получава самоуправление през 1848 г., главно благодарение на усилията на Джоузеф Хау. Значението на провинция Нова Скотия не се простира от началото на Конфедерацията, а много преди това. През 1605 г. Канада става пряк свидетел на първото постоянно европейско заселване от френска страна. Порт Роял става укрепен бастион на френските заселници като става и първа столица на Акадия – името, с което френското заселване в Канада става известно през 17 век. Близко век по-късно, след като е преминал през доста войни, грабежи и разрушения, градът минава в британски ръце, но през това време не стои безучастно откъм исторически план. През 1621 г. сър Уилям Александър, посредством кралски указ, получава правото да засели земите в днешни Нова Скотия, Ню Брънзуик, Остров Принц Едуард и полуостров Гаспе с шотландци, откъдето и произхожда името на провинция – „Нова Шотландия“. За съжаление на сър Уилям и на британската корона, шотландското влияние през 17 век в провинцията просъществува прекалено малко и десетина години по-късно Франция отново си връща правата над земята. Следващият век бележи доста размирен период за провинцията, в който непрестанните войни между Франция и Великобритания, първите подпомагани

активно от индианците микмаки, почват да обуславят важността на провинцията в бързоразвиващия се Нов свят. Тук трябва да спомена, че особената и централна важност на провинцията е не само първите френски заселници, които идват в Новия свят, но и стратегическото ѝ разположение. Близостта до морските пътища и Европа като цяло, заливите и укрепените пристанища превръщат провинцията във важен търговски и географски символ, който великите сили се борят да притежават на всяка цена.

През 1762 г. във Великобритания започват масови изселвания на шотландци от земите им, което става известно като Голямото изселване, което дава начало на една масирана и до голяма степен организирана миграция от по-бедните планински райони в Шотландия, към по-богатите земи в низините, Северна Америка, Австралия и Нова Зеландия. Сблъсъкът на богатите и бедните райони по-късно ще даде отражение върху развитието на литературата както в социален, така и в пространствен план, където често авторите ще ситуират своите по-бедни и недоразвити общности далеч от големите градове и низините, в планините, и ще оставят примамливия блясък на парите и по-добрия начин на живот за градовете, разположени в пространствено по-ниски райони. Войната за независимост в Съединените щати (1775-1783) допълнително засилва миграцията на лоялисти от следвоенната обстановка в страната към Канада, които започват да се заселват за постоянно във вече укрепените гарнизонни градове и поселища в Нова Скотия. Доста по-късно, с навлизането на духа на индустриалната революция и развитията в технологичен и демографски план, ще започне да се наблюдава едно придвижване на запад и издигането на по-богатите и развити провинции от съвременна гледна точка, за сметка на изоставането на първоначалните източни такива.

Имайки предвид централното място на провинция Нова Скотия в началните етапи от развитието на страната, ролята ѝ за обособяването на Канада и последвалата Конфедерация, не е изненада, както и факта, че множество историци, дипломати, учени и писатели обръщат специално внимание на ролята на Нова Скотия за изграждането на в новосформиращата се канадска идентичност. Уилям Джон Кийт в книгата си „Канадската англоезична литература” (1985) обръща специално внимание на позицията не само на Нова Скотия, но и на останалите Морски провинции като съставна и неразривна част от канадската литературна общност:

Както можем да очакваме, първите съзнателни литературни творби в това, което наричаме в нашия дни Канада, бележат своето начало в Морските провинции. Там се откроява ядрото на едно характерно общество, което не след дълго започва да публикува творби, които не само разглеждат и анализират новопораждащото се общество, но и което често осмиват. (Keith 15)

Погледът на литературните критици и изследователи се насочва към провинцията много преди наченките на Конфедерацията, и по този начин се изтъква ролята на Нова Скотия като основополагаща в развитието на литературната канадска сцена. От особена важност е да се спомене фактът, че фокусът на дисертацията е върху англоезичната литература на провинцията, изхождайки от факта, че английският език е основен и най-разпространен в Нова Скотия, а също и езикът, на който се появяват най-важните и канонопределящи творби в провинцията. Канадският литературен канон е една от най-наболелите и жизненоважни цели на цялото канадско общество, който представлява и възплъщава идеята за национално обединение чрез писмена култура. развитието на каноните в Съединените щати и Великобритания показват на Канада колко е важно една нова държава да има литературни основи, върху които да стъпи и върху които да започне да гради своята уникална идентичност, с която да излезе пред света. Приносът на Нова Скотия към първоначалните опити за създаване на литература в Канада могат да се проследят още през 17 век сред писмата, дневниците и записките на търговци, моряци, изследователи и религиозни представители, които често акостирали на пристанищата, търгували или проповядвали идеите на по-развитите страни, от които идвали. Често тези временно пребиваващи пришълци оставали за по-дълго време, като дори се установявали за постоянно и създавали семейства. Други били назначавани от правителствата на съответните велики сили (Франция и Великобритания по това време) и измежду политическите си кариери и задължения, съзнателно или не, започвали да създават и оформят литературата на Нова Скотия.

Трябва да спомена, че акцентът на дисертацията ми пада върху двама писатели, които творят изцяло на английски език, до голяма степен обусловено от факта, че английският език е официален в Нова Скотия и най-широко разпространен сред жителите на провинцията (92%). Записките на моряците, търговците, изследователите, и пътешествениците оставят сериозна следа върху този най-ранен етап от литература на Нова Скотия. Основна тема в техните писма и дневници е природата и животът, каквито ги заварили при пристигането си. Лека-полека те започват да изследват

нравите на хората, да се вглеждат по-дълбоко в обкръжаващата ги природа, и често създават истории и описания, които отнасят със себе си обратно на Стария континент. Важно е да се спомене, че дори повечето от тези първоначални опити за създаване на някакъв вид литература да не са оставили кой знае какъв отпечатък върху съзнателната литература на провинцията, тяхното присъствие и дейност оказва сериозно влияние върху най-ранните опити за създаването и оформянето на идентичността на Нова Скотия, изразена от литературна гледна точка. Един от основните мотиви, открити в най-ранните писмени сведения, останали от тази епоха, се занимава с вездесъщата за Канада тематика на оцеляването. Пътешествениците, изследователите, търговците – всички онези, които по един или друг начин оставили някакво писмено сведение за тяхното пребиваване в Нова Скотия – биват изцяло обединени от идеята за оцеляването като основен фактор от живота в Новия свят. Александър Хенри Стари (1739-1824) например, обръща специално внимание на срещите си с дивата природа и индианците, като в писмата и записките си акцентира върху нуждата от приспособяване към нравите и традициите на Новия свят, в противовес на това човек непрекъснато да се стреми към завладяване на нови и непознати територии. Самюъл Хърн (1745-1792), например, води подробни дневници и мемоари, докато пътува из страната, в които описва богатствата на страната, природните ѝ ресурси и разнообразен животински свят, оставяйки на заден план първоначалната човешка жажда за покоряване на нови земи. Александър Маккензи (1764-1820) допълва описанията на Хърн със собствените си забележки и наблюдения върху географските, геологически и демографски особености на Канада. Независимо от факта, че рано или късно тези пътешественици, търговци и изследователите се връщат обратно на Стария континент, техните записки и мемоари представляват основата на литературата в Нова Скотия и Канада, като един вид своеобразна реклама на Новия свят за Европа, залагайки на природни богатства, необятна природа и непознати земи.

Ако се върна обратно на думите на Кийт за „първите съзнателни творби” в Нова Скотия, то неизбежно трябва да спомена приноса на три основни имена от провинцията, които до голяма степен бележат началото на канадската литература, макар и не дотолкова съзнателна, колкото ни се иска. След Войната за независимост в Америка, новосформираните канадски провинции започват да приемат мигранти от Съединените щати, които в по-голямата си част започват трайно да се установяват в Канада. Манталитетът на тези хора, нагласите и порядките им започват да дават отражение върху провинциите, в които намират постоянно пребиваване. Лоялистите,

например, прииждат с такова темпо, че на моменти надвишават броя на първоначалните заселници в отделните провинции. Нуждата от ред и законност засилват развитието на провинциите, започват да се печатат вестници, обособяват се съдилища и административни сгради. Тук е мястото да спомена Джоузеф Хау, първото от трите основни имена, с които се свързва създаването не само на Нова Скотия като самостоятелна провинция и после част от Конфедерацията, но и една от първите, които начеват развитието на литературата в региона. Роден през 1804 г., Хау работи като политик, журналист и писател, собственик също така на един от най-влиятелните вестници в Британска Северна Америка по това – „*Novascotian*” (1827). Литературното му наследство включва както политически трактати и бележки върху административния и социален живот в провинцията, така и иронични картини от пътуванията му на запад и изток (*Western and Eastern Rambles* (1829-1831)). Второто име е това на Томас Маккълук (1776-1843), който е един от първите писатели, описал и възпял живота на един неназован град в Нова Скотия, притаил в себе си характерните черти и нрави на населението по това време. Особена литературна заслуга имат писмата му, които представят малкия безименен град в Нова Скотия като място, разкъсвано от противоречия и разлики в сравнение с по-големите градове в централната част на Канада. Маккълук е също така един от първите писатели, които обръщат сериозно внимание на задълбочаващата и разширяваща се бездна, която се отваря между големите и малките градове в Канада – бездна, която рано или късно ще стане причина за едно осезаемо социално, демографско и икономическо разделение, което до голяма степен е част от фокуса на дисертацията ми. На последно място, но не по важност, трябва да спомена името на Томас Чандлър Халибъртън (1796-1865), който в своята литературна кариера обръща специално внимание на ленивостта, унинието, бездействието и главно безвремието, в което са попаднали жителите на Нова Скотия. Нещо повече, Халибъртън е първият канадски писател, който придобива международна известност с публикуването на книгата си „Часовникарят, или Думите и Делата на Сам Слик от Сликвил” (1836), издадена с неизменната помощ на Джоузеф Хау. Книгата е от изключителна важност, тъй като в нея Халибъртън разглежда живота в провинцията, жителите и техните нрави от изцяло външна гледна точка – Сам Слик е американец, който идва в Нова Скотия, придружен от един английски земевладелец. Основна цел на Халибъртън е да представи един вид критика както на американския, така и на английския начин на живот, като не подминава и порядките във всекидневния живот на жителите на Нова Скотия. От друга страна, Халибъртън представя индустриалния дух и

желанието за прогрес на американците като черта, към която английските поданици трябва да се стремят, но която не трябва да им коства човечността и взаимното разбирателство. Диалозите между Сам Слик и земевладелеца, наред с коментарите на околните, изразяват представата на Халибъртън за позицията на Нова Скотия (и на Канада като цяло) по това време – като до голяма степен повлияна от Съединените щати, но не безвъзвратно и неизбежно зависима от манталитета и принципите на южния съсед. Нещо повече – Халибъртън акцентира върху факта, че ако жителите на Нова Скотия работят и действат заедно, то те лесно могат да открият и изградят своя идентичност, която да ги разграничи изцяло от често вредните влияния на Съединените щати или Великобритания.

Тримата автори са в основата на начеващата литература не само в Нова Скотия, но и в Канада като цяло, и това допълнително обосновава избора ми на провинция. Локалното на Нова Скотия често отразява универсалните черти на цяла Канада, подемайки една двойственост, която ще остане силно изразена в по-нататъшната литература на провинцията. Хау, Маккълок и Халибъртън поставят началото на една литературна традиция, която постепенно ще намери свой глас и израз в творбите на следващите поколения от писатели. Хуморът и сатирата, например, толкова характерни за Маккълок и Халибъртън, в по-късен етап ще станат неразривен елемент от творчеството на Стивън Лийкок, който разглежда почти всичко през призмата на иронията и насмешката. От друга страна, регионалните аспекти, които характеризират отделните провинции и допринасят за цялостната представа за Канада, допълнително подкрепят идеята за разглеждането на съставните части на Конфедерацията като едновременно част от цялото, и като самостоятелни, самодостатъчни и самоопределящи се елементи. Ролята на регионалното в развитието на литературата на Нова Скотия, и постепенно на канадската такава, се явява и следващият основен въпрос, който разглеждам в уводната си част.

Още от ранен етап трябва да се спомене, че дебатите покрай ролята на регионализма (термин, използван често като антипод на „глобализация“) все още бушуват в своето проблематично достигане на единодушие сред критици и писатели. Регионализмът неминуемо дава отражение в развитието на глобализма и глобализацията като основни движещи сили на света от 19 век насам. До голяма степен, глобализмът е свързан с международните пазари, взаимовръзките между отделните държави и развитието на търговията и мореплаването. Зависимостта на Канада от Великобритания през 19 век постепенно започва да отслабва икономически, и след

няколко договора, новосформираната държава започва да преследва един свой икономически и търговски курс. Отделните провинции, обаче, реагират по различен начин на решенията, които се вземат в името на цяла Канада. Вдигането на данъците, например, се превръща в една от програмните стъпки на министър-председателя Джон Макдоналд и е приета сравнително радушно от централните провинции, характеризиращи се с икономически подем и по-заможен начин на живот. На изток, обаче, не гледат с толкова добро око на тези договорки, тъй като съзират в тях опита на по-развитите провинции да наложат своето върховенство над останалите. Още от самото начало на новосформираната държава и държавност, регионалното се сблъсква с глобалното и започва да откроява двойствения характер между отделните провинции в Канада. Лека-полека, регионалното започва да се просмуква и да влияе както върху самото разположение на провинциите, така и върху техните политически, социални и литературни аспекти.

Тъй като фокусът на дисертацията ми е Канада, в частност литературата на една специфична провинция, целта ми е да изложа онези доводи и позиции относно регионализма, които се занимават главно с развитието на литературата в Канада, и в частност – в отделните провинции. Сред най-основните имена ще изпъкнат Джанис Кълик Кийфър, Рийгъл и др., Джордж Уудкок, Нортърп Фрай и други, които ще представят ролята на регионалния аспект в Канада както в положителен, така и в отрицателен план, изтъквайки формирация му аспект за съответната литературна традиция. Един от основните моменти в изследването на ролята на регионалния аспект в канадската литература може да се проследи още през 1980 г., когато в своята лекция „Срещата на времето и мястото: Регионализмът в канадската литература” Джордж Уудкок нарича регионализма „феномен”, който неизменно присъства в народопсихологията на канадците и е основна формираща сила зад установяването на идентичността им. За пример Уудкок дава известната канадска писателка Маргарет Лорънс, която умело определя регионалното като жизненоважно, но недостатъчно за формирането на адекватна идентичност – нужни са „нештата, които нося със себе си през целия живот, онези ярки образи и спомени, които само нашият роден дом може да ни предостави” (Уудкок 8). Акцентът върху родния дом и неразривната му връзка с човека изкарва на предно място силата на регионалното, на локалното, за разлика от глобалното. Уудкок в своята лекция продължава да цитира имена на писатели и поети, които са неделимо свързани с точно определен регион или провинция в Канада: Фредерик Филип Гроув с неговите творби за Прериите; Малкълм Лоури и

преживяванията му във Ванкувър; Родрик Хейг-Браун и възпятата от него Британска Колумбия. Името на последния също се свързва с въвеждането на друг термин, който се разграничава от първоначалното значение на термина „регионализъм” – това е „провинциализъм”. Браун обръща сериозно внимание на проблемите, които започват да съпътстват развитието и фокуса върху регионалното, и които малко или много омаловажават значението му. Основната разлика между двата термина, Браун открива в пейоративната конотация на втория, особено силно изразена при съпоставката на регионализма в по-малките и не толкова развити провинции с глобализма и напредъка на развиващите се и по-развити региони. До голяма степен тази позиция е затвърдена от критика Нортръп Фрай, който се нарежда сред първите изследователи и поддръжници на „съзнателната” канадска литература след 50-те години на XX век. Критиката на Фрай се състои в това, че за една страна, която всячески се опитва да настигне в литературен план двата хегемона, оказвали ѝ влияние толкова дълго – Великобритания и Съединените щати – фокусът върху регионалното е по-скоро пагубен отколкото формиращ, особено що се отнася до създаването на така лелеения литературен канон в Канада, важна стъпка към достигането на единодушие спрямо въпроса „Какво е да бъдеш канадец?”. Мнението на Фрай е, че „империята е прекалено голяма, а провинцията – прекалено малка, за да съвместят стремежа за национална литература” (*The Bush Garden* 135). Според него, оригиналното и новото (в опитите си канадската литература да се разграничи от влиянието на Великобритания и Съединените щати) не може да се открие в малките, изолирани и ограничени от географска гледна точка провинции, а трябва да надгради локалното и да се стреми към универсализиране и глобализация. Разбира се, Фрай не изключва ролята на регионалното като изключително важна за развитието на канадската литература, но акцентира върху нуждата от разгръщане на хоризонтите, за да може да се заговори за истинска, „съзнателна” литература. Писателите, които акцентират само и единствено върху регионалното и рядко прекрачват границите на съответните провинции и региони, едва ли биха могли да създадат нещо, което да спомогне развитието на канадския литературен канон, още по-малко да издигне канадската литература на световната литературна сцена.

Кийфър от друга страна обръща сериозно внимание на развитието на регионалното в литературата на Морските провинции (Нова Скотия, Ню Брънзуик, Остров Принц Едуард), като изброява пет основни фактора, с които свързва регионализма в Канада. Първият е разпръснатото разположение на големите канадски

градове из целия северноамерикански континент, което спомага за създаването на малки, изолирани средища на регионална идентичност. Вторият се занимава с присъствието на имперската сила в лицето на Съединените щати на юг, което от своя страна изисква един вид различна, локална принадлежност. Третият е свързан с билингвизма в Канада, който неминуемо води до сблъсъци както от локален, така и от национален характер. На четвърто място тя поставя регионализма като основен фактор, спомагащ развитието на дадени по-добре развити провинции и затъването на други, по-бедни такива. Последният фактор е мултикултурализмът, който тя определя едновременно като „обогатяващ и объркващ” (Keefe 2) за Канада като цяло. С други думи, Кийфър разглежда регионалното като двойствено понятие – както унифициращо, така и разединяващо; както спомагащо, така и пречещо на развитието. За нея, писателите в региона, който тя детайлно изследва, неизменно следват тази двойствена линия, и постоянно трябва да решават коя посока да поемат.

Рийгъл и др. (1997) насочва своето внимание към регионализма с опитите си да начертае точно обособени граници на понятието. В книгата „Усещане за място” основна цел на Рийгъл и другите теоретици е да покажат, че за тях чисто физическите граници на даден регион не влияят толкова на съответната литература, колкото самият регион влияе и оформя принадлежността на писателите към регионалното. Въпросът „какво се съдържа в един регионален автор” остава без еднозначен отговор и в тяхното изследване, като до голяма степен подкрепя по-ранните идеи и мнения на изследователите и критиците относно трудно уловимия характер на регионалното писане. Рийгъл и др. споделят мнението, че самото място може да създаде регионалното в даден писател, който дори не е роден там, да му повлияе по такъв начин, че последният да прекара целия си живот, пишейки и възхваляйки локалния дух на региона. От друга страна, много от регионалните автори пишат за несъществуващи в географски и политически план места – места, които са създадени по подобие на реално съществуващи такива, но които си остават измислени. Томас Харди, например, създава Усекс, където разглежда множество теми от локален и универсален характер, като религия, прогрес, природа, сантиментализъм и други; Уилям Фокнър създава Йокнапатофа, символ на разделенията, върху които авторът акцентира в романите си. Не на последно място, регионалното, според Рийгъл и др., може да повлияе и на писатели, които са родени на дадено място, но постепенно се отчуждават от него и физически го напускат. Казвам „физически”, защото такъв е случаят с двамата писатели, които разглеждам в дисертацията си. Алистър Маклауд, роден в Саскачуан,

се мести в Кейп Бретон, Нова Скотия на десетгодишна възраст, но постепенно започва да пътува и преподава из Великобритания и Съединените щати. Образът на Кейп Бретон и Нова Скотия, обаче, нито за миг не напуска съзнанието му, и цялостното му творчество принадлежи повече на острова, отколкото на местата, в които е пътувал или живял. Д. Р. Макдоналд, от друга страна, прекарва дори още по-дълго време от Маклауд далеч от родната си Нова Скотия, като главно я посещава през летните и ваканционни месеци. Неговото творчество също е изцяло повлияно от духа на провинцията, от мястото, което оказва най-силно влияние в творбите му, доказвайки, че физическото не може да попречи на духовното, на онова, което е било заложено със самото раждане и което представлява истинската принадлежност към дадения регион.

Не на последно място бих искал да обърна внимание на формирането на регионалната идентичност от външни за региона фактори – проблем, старателно и изчерпателно изследван в монографията на Урсула Кели „Място за търговия: Културна политика, регионализъм, и литература” (1993). Основна цел на Кели в този неин труд е да докаже, че регионалната идентичност е до голяма степен повлияна в своето формиране от външните за даденото място фактори. За пример използва родния си Нюфаундленд, където до 1973 г., голяма част от литературата, описваща нравите и живота на провинцията, са създавани и внасяни „отвън”, като по този начин поставя под съмнение автентичността на тези текстове за жителите на Нюфаундленд. Решението, което тя предлага, е регионалните автори да отсеят тези текстове и да започнат да създават свои такива, които ще покажат истинската картина в дадения регион или провинция, променяйки фокуса отвън навътре.

Следващият аспект, който засягам, е ролята на разказа в изследването ми. Самият жанр е сравнително нов за канадската литературна сцена, на не повече от стотина години. Според критиците, обаче, първоначалните опити на канадските писатели в полето на разказа не представляват нищо друго освен неизбежна имитация на вече развилата и установила се традиция в Съединените щати и Великобритания. Сред имитираните американски автори изпъкват имената на Натаниел Хоторн, Едгар Алън По и Хърман Мелвил. Желанието ми да изследвам точно този литературен жанр е също така подкрепен от думите на канадския литературен критик Елизабет Боуен, която нарича разказа „детето на 20 век“ (Bowen 152), като по този начин го съотнася към сравнителната младост на Канада като държава, в сравнение с Великобритания или Съединените щати. И точно тази младост до голяма степен обуславя недостатъчните

изследвания върху жанра от канадска страна, като вниманието ми е насочено към върху малкото написано, но основополагащо за развитието на жанра в страната – *Канадският разказ* от Мишел Гадпейл, сборникът с есета на Рейнгард Нишчик *Канадският разказ: Тълкувания* и една от програмните творби на литературния критик Джон Меткалф *Канадският разказ*.

Основната идея на тази част е да покаже как свързвам ролята на Канада като държава и Нова Скотия като провинция с развитието на литературния жанр на разказа, и как проблемите при едното дават отражение върху другото. *Новостта* на разказа е разгледана през призмата на *новостта* на Канада, и повечето литературни изследователи и критици са единодушни, че това е един от основните доводи за писателите да започнат да специализират в този жанр. Клеър Хенсън (Hanson 9), например, говори за „протейското разнообразие“ (protean variety) на разказа като жанр, който съществува на прага между прозата и поезията, което му позволява да черпи от най-добрите им проявления. Мери Луис Праг (Pratt 1981) допълва, че разказът възпява лиричното, но на едно локално ниво, което най-добре избуява и расте в културната и политическа маргинализация на страните, развиващи се в сянката на по-голяма сила. Хенсън подкрепя и твърди, че най-добрата почва за разказа, са държавите, които нямат ясно обособена културна рамка – особено тези, които в миналото си са били колонии на някоя от великите империи. От друга страна, развитието на разказа може да бъде проследено до важността на устното митотворчество за Канада, силно застъпено в историите и митовете на Първите народи. Чарлс Мей (1994) също така очертава проблематиката на разказа като развиваща се около един основен проблем, който той нарича „уравнение с едно неизвестно“ (81-82), докато романът ни въвлича в огромна система от уравнения и неизвестни, където междинните стъпки са в пъти по-важни от крайния резултат.

Процъфтяването на жанра на разказа в Канада е продиктувано до голяма степен и от факта, че доминантното литературно направление е реализмът, който заедно с локалния аспект на канадската литература, създава един модел, който писателите следват до голяма степен безотказно. Основен мотив в техните творби е промяната в обществото и живота на хората, хванати в капана между старото и новото, като централен проблем се явява тяхното приемане или отхвърляне на нахлуващите съвременни порядки в живота им. Гадпейл (14) обръща внимание, че още Дънкан Кембъл Скот в своя цикъл „В селото Вайгър“ залага на промяната, която се забелязва у персонажите му, които често са представени като застанали на кръстопът. До голяма

степен героите на Маклауд и Макдоналд продължават тази традиция като често те са объркани личности, които са на прага на вземане на жизненоважно решение, от което зависи цяла верига от събития. Това до голяма степен надхвърля постулатите на реализма и показва, че разказът в Канада не може да бъде толкова лесно обособен във вече изградени канони, а всячески се опитва да надхвърли установеното и да намери свой собствен глас, с който да изрази проблемите и терзанията на героите си и на нацията. Реализъм, модернизъм и постмодернизъм често се преплитат един друг в канадския разказ, което допълнително усложнява намирането на обща точка, от която да се подхване проблематиката на съответните писатели от определена провинция.

Нобеловата награда на Алис Мърро допълнително циментира позицията на канадския разказ, който се превърна в централен символ за литературата на страната. След периода на имитация на вече установените литературни традиции идва периодът на себеоткриване и себепознание. Националната идентичност започва да се разглежда през призмата на литературната сцена, което е и основен елемент на критическо разглеждане в настоящата дисертация. Двойственият характер не само на разказа, но и на литературата в Канада като цяло показва, че страната все още е зависима от влиянието на Великобритания и Съединените щати, но точно вглеждането в малките детайли от регионален характер са онези места, от които ще започне обособяването на собствената литературна и културна идентичност. Желанието да се открият тези гласове, които са типично канадски; които са заварени, не донесени; които са събиращи, не разделящи, се откроява в търсенето на онази специфична идентичност, която възплъщава регионалното и глобалното, индивидуалното и универсалното в една, но запазва съставките непроменени, за разлика от политиката на претопяване, проповядвана от Съединените щати, например. Разказът на Нова Скотия е типично бойно поле за тези двойствености, които се сблъскват и намират разрешение в творбите на писателите от тази провинция.

Следващият въпрос, с който се занимава уводът на дисертацията, е „Защо идентичността?“ – въпрос, който представлява най-обхватната и разностранна тематика не само в канадската литература, но и в Канада като цяло. Изключително трудно е да се отговори еднозначно на този въпрос, и до голяма степен писателите, критиците, изследователите и философите в Канада все още умуват над него, неспособни да постигнат каквото и да е обединяващо съгласие относно понятието „идентичност“. Проблемите пред идентичността се проявяват както в исторически и културен, така и в

географски и литературен план. Сложните взаимоотношения между аборигенните народи (наричани още коренни народи) и първите заселници формират едно от основните проблематични ядра за разглеждането на идентичността в Канада. Разбира се, трудно можем да говорим за еднакъв процес на колонизиране, който да е валиден за всички провинции и територии, и по този начин още по-трудно може да се твърди, че процесите, които залягат в проблематизирането и унифицирането на идентичността представляват едностранен процес. Различните сблъсъци между коренното население и заселниците започват много преди Конфедерацията, и съвсем нормално продължават и след това. На този етап е важно да се спомене, че коренното население в Канада е било доста по-многобройно от това на територията на днешните Съединените щати или Австралия, поне до средата на 19 век.

До голяма степен, първоначалните опити да се определи някакъв вид *канадска* идентичност започват още с вглеждането точно в тези представители на коренното население в страната, които са от особена важност за по-нататъшното развитие в исторически, културен, че и дори литературен план. Тук бих искал да вметна, че точно устните традиции на коренните жители в Канада стават първообраз за по-сериозните наченки откъм писмени текстове, които започват да се компилират и създават в страната още в края на 18 век. По един или друг начин, централното място, което Канада определя на разказа, може да бъде разтълкувано като опит за продължаване на устната разказваческа традиция на аборигенните народи – как всеки човек и място се определят от точно определена история, предавана през поколенията, надхвърляща границите на темпоралното и географското.

От друга страна, въпросът за идентичността добива нови пропорции при последвалото разделение на страната на английско и френско влияние. Непрестанните войни, които двете държави водят помежду си за влияние над Новия свят, губенето и постоянното разпределение на едни и същи територии оставят сериозен отпечатък върху новоформиращата се канадска идентичност. В същия ред на мисли, коренното население на Канада също било поставено на изпитание, тъй като в англо-френските междуособици, много често вземали участие различни племена, които по един или друг начин спомагали или възпрепятствали изхода от съответните сблъсъци. По този начин, голяма част от коренното население била избита, заличавайки една огромна част от най-първичната и неопетнена канадска идентичност, която по това време още не била започнала своя трънлив път към обособяване. От друга страна, някои от племената (напр. микмаките с французите) създали дълготрайни съюзи със заселниците, и дори

оказали благоприятно влияние върху по-нататъшните териториални и заселнически усилия. Чак с навлизането на холандци, шотландци и други европейски сили в битката за територии в Канада, коренното население започнало да се топи с главоломни темпове и лека-полека да потъва в забвение от гледната точка на специфичната им култура и национална принадлежност. По един или друг начин, ролята на „индианците” (термин с отявлено пейоративно значение в Канада) в оформянето на културните връзки, които по-късно ще станат основа за търсенето на специфичната канадска идентичност, е осезаема, което и до голяма степен обяснява продължаващата, дори развиваща се литературна традиция на аборигенното писане.

От теоретична гледна точка, централно място сред философията и разглеждането на идентичността като проблем от социална, политическа и културна величина, заема родения в Монреал професор Чарлс Тейлър, чиито трудове *Sources of the Self: The Making of the Modern Identity* (1989) и *Multiculturalism and the Politics of Recognition* (1994) се занимават с културното разнообразие в Канада, често ставашо обект на ожесточени коментари и сблъсъци от политически характер. Канада, по неговите думи, като първата страна в света, която приема мултикултурализма за своя официална политика, обособява едно желание на канадското общество да обърне повече внимание на онези групи, които, макар и често наричани малцинствени, имат неоспорима тежест в състава на цялата страна. Самият Тейлър взема дейно участие в проблемите около желанието на Квебек да се обособи като автономна част в пределите на Канада, като залага в своите дискусии на различията между традиционните и модерни схващания на света, често критикувайки съвременните политики като уронващи престижа на миналото и работещи към унифицирането на нацията. Основните теми, на които Тейлър обръща внимание в своите трудове са признание, идентичност и автентичност. Тук трябва да подчертая, обаче, че теоретичната структура на дисертацията ми не се осланя изцяло на философията на Тейлър, а се опитва да изгради собствена такава, филтрирана през призмата на културата на една специфична провинция. Обръщайки внимание на проблемите от национално, локално, универсално и индивидуално естество, толкова характерни и за научните изследвания на Тейлър, в настоящия труд ги прекарвам през Нова Скотия като основен център на изследването ми. Двойствената натура на външния срещу вътрешния свят за двамата автори, между съвременното и традиционното, между миналото и настоящето – все елементи, които Тейлър приема като обуславящи и проблематизиращи състоянието на

идентичността – представлява пресечна точка за дисертацията и основна теоретична отправна точка.

Една от основните гледни точки на Тейлър е, че съвременната представа за идентичността е трудно, почти невъзможно, да бъде представена като отделена и несвързана с рамката на културната принадлежност. В желанието си да бъде формулира един непреходен идеал за доброто като философска категория, Тейлър проследява изграждането на този модел на идентичността и проблематичността около него като един вид символично търсене (*quest*), по време на което се конструира истинската, неподправена, незасегната от повиците на съвременното и промяната наоколо идентичност. От друга страна, Тейлър отхвърля идеята за стремежа към колективното, към универсалното. За него, загубата на индивидуалната идентичност по пътя към колективното представлява своеобразна загуба на собствената идентичност, на Аза, един вид „потисничество“ (Taylor 36), което издига почти непреодолими стени за индивида и традициите. В хода на дисертацията, се опитвам да покажа как двамата разглеждани автор представят някои от своите герои като персонажи, жертви на точно това потисничество на собствената идентичност, именно заради желанието на външния свят и съвременната епоха да унифицират и обособят различията в едно ново цяло, лишено от неразривната, неделима от живота на хората връзка с традициите и миналото.

Другото име, на чиито теоретични възгледи стъпвам в теоретичната част относно различните аспекти на идентичността, е това на американския социолог, историк и борец за граждански права Уилям Едуард Дю Бойс, който в своя труд *The Souls of Black Folk* (1903) говори за *двойното съзнание* като основно понятие в разделението, което съществува в американското общество. Фокусът му върху проблемите на чернокожите и неправдите на американското общество той съотнася към специфичната, индивидуална принадлежност към дадено географско място. Тук е уместно да кажа, че за целите на дисертацията разглеждам понятието му за *двойното съзнание* като подпомагащо изграждането на *двойната идентичност* в Нова Скотия, и двете представляващи желанието и стремежа към откриване на средоточието, в което враждуващите елементи се сливат и образуват едно ново съзнание. Но както Тейлър, така и Дю Бойс акцентира върху запазването на индивидуалността и традиционните корени на двете страни в уравнението, и по този начин придава на своето *двойно съзнание* една *двойна* целеустременост: едновременно към признание и приемане и към запазване на миналото и съхраняване на културната принадлежност. Фокусът на

дисертацията е именно върху тази представа на Дю Бойс за здравината, която така дефинираната от него двойственост създава, а не неминуемо върху слабостта, породена от сблъсъка на двете противоположности. Един от големите автори на провинция Нова Скотия, Хю Макленън, до голяма степен изразява същите идеи като Дю Бойс в своя роман „Двете самоти“ (1945).

„Самотите“ са представени от англо- и френскоговорящите жители в Канада, които формират най-голямата част от населението, и представляват носителите на двата официални езика. За Макленън, обаче, проблемът се състои във факта, че между двете основни групи в Канада липсва адекватна комуникация, което води до отдръпването и постепенното отчуждаване на едната от другата. Според него, канадската идентичност най-лесно се формира в период на разбирателство и диалог – липсата на които е акцентът на творбата му, повдигай ги и въпроса за изплъзващата се същност на идентичността като повсеместно застъпен проблем на канадската култура. В наши дни, разбира се, „двете“ самоти са се превърнали в „множество“ самоти, тъй като Канада е *страната* на мултикултурализма, което от своя страна още повече усложнява процеса на идентифициране на каквото и да е като *канадско*. Ключов период във взаимоотношенията между „двете самоти“ се явяват 30-те години на XIX век, когато и френските, и английските канадци започват да надигат глас в исканията си за подобряване на статуквото. Разделението на две от британското управление – Горна и Долна Канада, допълнително усложнява взаимоотношенията между френските и английските жители на страната. Франкофоните надигат глас за по-добро разпределение на държавните пари, докато англоговорящите, от друга страна, усещат, че моментът е узрял да представят своите изисквания, касаещи както застоя, в който се намира страната, породен от нехайното отношение на Лондон, така и прекаленото внимание, което Короната обръща на заселниците от южния съсед – проблем, който ще се загнезди както в основата на канадските желания за собствено отговорно правителство, така и в наченките на Конфедерацията. Като цяло, броженията сред двете основни мнозинства в Канада, както и последвалите разделения и унификации, говорят за нееднозначния характер както на канадския политически живот, така и на канадската идентичност. Нещо повече, в дисертацията основното внимание е насочено точно към тази двойственост на идентичността, която става причина първо за разделението, а после за събирането на „враждуващите“ страни. Желанието ми е да представя формирането на идентичността като един процес, който най-често се случва на кръстопът – географски, политически, културен, или просто междухарактерен.

Провинция Нова Скотия, макар и с официален език английски, също не остава подмината от проблемите, които бележат цялостното развитие на страната. Освен това, разделението между англоговорящи и франкофони, между коренно население и заселници, допълнително засилва противопоставянето на съответните стремежи към установяване на стабилна самоличност и принадлежност, от която се нуждае новосформираната държава. В Нова Скотия дори, основен проблем пред англоговорящите заселници и посетители се явява дълбоко вкоренения в островните традиции и култура келтски език, донесен главно от мигриращите шотландци през XVIII и XIX век. По този начин се оформя още един вид двойственост както откъм език, така и откъм традиции – англо-френските традиции се сблъскват с келтските такива, последните изразяващи една линеесца, но изключително силна и патриотична традиция. Трябва да отбележа, обаче, че ролята на келтския език в оформянето на идентичността на героите не заема централно място, тъй като това е един от основните, макар и малко изследвани аспекти в творчеството на Алистър Маклауд.

Не на последно място бих искал да се върна към въпроса за регионалното и земята като основни фактори във формирането на идентичността. Независимо от разнородната демографска картина в Канада, или разделението на два официални езика, и употребата на десетки такива, благодарение на политиката на мултикултурализъм на страната, основополагаща и централна роля за изграждането на идентичността си остава връзката на канадците със земята. В своята теза „Perceptions of the environment in Maritime Literature” (2004) Питър Томпсън нарича тази връзка един вид мания, която често изразява начина, по който хората се свързват с миналото.

Още през 1972 г. Маргарет Атууд в книгата си *Оцеляване* изказва тезата, че природата е формиращ фактор в канадската култура, дефинирайки я като движеща сила в оформянето на идентичността през призмата на оцеляването, връзката с миналото, и мястото в настоящето. Природният свят на Канада, според Атууд, гъмжи от най-разнообразни методи за убийство – измръзване до смърт, удавяне, нападение от диви животни, изгубване, пропадане под леда и прочее, и по този начин установява нуждата от оцеляване на преден план както за канадските писатели, така и за всеки, който реши да живее и пише в Канада. Атууд е и първата, която използва оцеляването като основен символ за Канада, разграничавайки я от символите на Съединените щати “граница” (Frontier) и Великобритания „остров” (Island).

Подобно на Атууд и Франк Дейви обръща специално внимание на доминиращата роля на природните особености при дефинирането на регионалното като основополагащ фактор в изграждането на принадлежността:

И регионът, и регионализмът са социални конструкти, първият отнасящ се към териториалното определение на географското, базиран на няколко възможни разграничаващи критерии – териториално определение, което се променя заедно с политическото, докато вторият се отнася към интерпретирането на социалните интереси, които дават предимство на географското пред други възможни критерии като род, етничност, социална група, възраст, сексуална ориентация и расов оттенък. (Riegel et al. 2)

Естествено, проблемите пред употребата на регионалното като унифициращ фактор са множество, някои от които изброих вече в предишните параграфи, но като цяло канадската идентичност трудно намира изразяване в проявите на универсалното, а по-скоро се стреми към акцентирание на онези локални черти и аспекти, които безпроблемно биха характеризирали даден текст или регион като *изцяло* канадски.

Литературата на провинция Нова Скотия е до голяма степен повлияна от регионализма като крепежен фактор в изграждането на специфичната канадска идентичност. Също така, провинцията е ярък пример за двойствеността, която се явява както пречка, така и фактор за формирането на регионалната канадска идентичност. За начало, Нова Скотия е остров, отделен от сушата, която представлява останалата част от Канада – един вид географска двойственост, която е задълбочено анализирана в произведенията на двамата автори, обсъждани в дисертацията. „Остров” срещу „суша” ще оформи не само географското разделение между провинцията и останалата част на Канада, но също така и разделението между съответните представи на героите в разказите. Често Маклауд и Макдоналд прибегват до представянето на персонажи, които са активно повлияни от притегателната сила на сушата, която се явява и един своеобразен изход и едновременно „лесно” решение за проблемите на острова. Главният герой в „Необятността на мрака¹”, например, едвам дочаква звъна на „камбаните на католическата черква, която с неохота се налага да посещава всяка неделя” (26) на своята осемнайсетгодишна, за да може да напусне веднъж и завинаги пределите на острова, устремен към света на сушата. Пътуването му се осъществява

¹ Всички преводи на заглавия и цитати са мое дело, тъй като нито Алисън Маклауд, нито Д. Р. Макдоналд са превеждани на български език.

посредством няколко прекачвания в най-различни автомобили, по време на които главният герой започва да осъзнава, че притегателната сила на острова е изключителна не защото отказва да го пусне да си тръгне, а защото е въплътила в себе си цялостта на традициите и обичаите, които по един или друг начин са оформяли както неговите родители и техните родители, така и продължават да оформят неговата островна принадлежност.

Основен елемент на регионалното в литературата на Нова Скотия се явява морето – едновременно символ както на живота, така и на смъртта. Главният поминък на провинцията, и на Морските провинции като цяло, се явява несъмнено риболовът, и писателите отделят специално внимание на тази неразривна връзка между персонажите си и мястото, което им дава препитание. Заедно със суровите метеорологични условия, морето допринася за изпъкването на природата като жизненоважен фактор в изграждането на идентичността в провинцията, а и в Канада като цяло. В разказите на двамата автори природният свят присъства осезаемо почти навсякъде и е една от основните движещи роли зад оформянето и утвърждаването на принадлежността като централен за канадската идентичност фактор. Нещо повече, макар и някои критици и литературоведи да изкарват на преден план изостаналостта на Нова Скотия, породена от множество фактори, сред които намират място студените зимни месеци и променливи метеорологични фактори, всички са обединени от общата идея, че каквито и беди да носи природния свят за провинцията, то ползите и богатствата с в пъти повече. В разказите на Алистър Маклауд, природата заема централно място, и много често героите и самото действие се регулират и изграждат покрай проявлението ѝ. В разказите на Макдоналд, от друга страна, природата оформя един вид рамка, която допринася за развитието на действие, но в никакъв случай не заема същата роля като в наративите на Маклауд. Тази функция на природата е разгледана в повече детайли в трета глава от дисертацията.

Глава 2. Идентичността през призмата на културната принадлежност

В тази глава анализирам възгледите на двамата автори и техните съответни произведения с оглед на вниманието, което обръщат на културната принадлежност като структуроопределяща за изграждането на идентичността на героите. Проблемите, които изникват пред тях, често са породени от неразбиране на порядките от страна на някой

от персонажите, или пък от нежелание да се вземат предвид досега обединяващите елементи от миналото, които според гореспоменатите нямат място в новия, ориентиран едновременно към настоящето и бъдещето свят на героите. Както Маклауд, така и Макдоналд се отнасят с нужното внимание и уважение към ролята на традициите и принадлежността към съответната култура на провинцията и изграждат своите персонажи и техните трепети с оглед на това.

„Настройките на съвършенството” от Алистър Маклауд

„Настройките на съвършенството” (1984) разказва историята на Арчибалд, възрастен мъж, живеещ сам-самичък в планинска къща в Кейп Бретон, Нова Скотия, който постепенно става свидетел на бавните, но неизбежни промени, които настъпват на острова и в живота, който е живял откакто се помни. Една от най-ранните прояви на двойствеността, що се отнася до оформянето на идентичността на Арчибалд като протагонист в разказа, е в сблъсъка на представата и спомените на Арчибалд за Кейп Бретон от миналото и Кейп Бретон в настоящето. Важно е да се спомене, че къщата на Арчибалд е високо в планината и повечето му съседи са отдалечени от него, което допълнително допринася за изграждането на митичния ореол, с който Маклауд ще увенчае героя си. Пространственото разположение на върха на планината изгражда една магичност около самото място – елемент, разгледан в детайл от Ърнест Бъкълър в романа му „Планината и долината” (1952), където планината играе ролята не толкова на точно определено място в съответната топография, а по-скоро на място, което е отдалечено във физически, традиционен, и темпорален смисъл. Важно е да се спомене, че в младите си години, Арчибалд работил в лагер за дървообработване, който се намирал на двайсетина километра от дома му на върха на планината. Дните му минавали както в труд, така и в пеене на келтски песни и живот в съзвучие с устоите на келтската култура. Сега, в залеза на живота си, Арчибалд усеща как миналото се изплъзва през пръстите му като пясък, как съвременната култура се фокусира главно върху технологиите и модернизацията на всичко, като по този начин променя статута му от активен член в живота на провинцията в пасивен такъв, чакащ сам-самичък края на дните си.

Другата двойственост, която се откроява в ранен етап в разказа е „ново” срещу „старо”, ясно изразена от съпоставката на Арчибалд и неговата внучка, Сара. Разделени само от едно поколение, двамата са представени като пълни противоположности – Сара пристига с огромен и мощен пикап, символ на ръмжащия технологичен прогрес, който

е залял съвременето; предпочита да бъде наричана „Сал“ вместо рожденото си име „Сара“ – пример за скъсването с традициите, породено от прекаленото фокусиране върху съвременния свят; постоянно дъвче дъвка и пуши цигари като комин, което в очите на Арчибалд винаги е било отличителна черта на мъжката част от населението; обута е в мъжки ботуши и прилепнала тениска с провокативен надпис. Всичко това принадлежи на съвременния свят, на който Сал изцяло принадлежи и е напълно очаквано да настъпи неразбирателство между нея и Арчибалд. Самият той, от своя страна, е описан по напълно различен начин, допълнително заклеяващ принадлежността му към традиционното общество на Нова Скотия:

Седемдесет и осем годишен, слабават, с тъмна коса, кафяви очи и всичките си зъби. Често го описват като „спретнат“, защото винаги изглежда гладко избръснат и дрехите, които носи, са чисти и здрави. Носи тиранти вместо колан, защото вярва, че тирантите държат панталоните му „в ред“ отколкото колана, който им позволява да се смъкват под кръста, разкривайки голяма част от ризата му. И когато излизаше сред хора, винаги носеше обувки. В студено или кално време, обуваше галоши или ботуши, или каквото той наричаше „гуменячки“ – гумени ботуши с цип отпред, които предпазваха обувките му. Никого не обуваше обикновените гумени ботуши, когато излизаше сред хора. (*Island 271*)

Маклауд представя Арчибалд като пълната противоположност на внучка му – единият все още пази в себе си тайния еликсир на традиционния живот, изпъстрен с порядки и елементи от миналото, от подредбата и баланса, докато другата страна е трансформирана от желанието на съвременното общество да изглежда вулгарно, да размива разграниченията (между мъже и жени), а също така и да потъпква нормите на поведение, които толкова дълги години са помагали на хората да запазят своето собствено положение във вечно променящия се свят. Главната цел на идването на Сал е да накара Арчибалд да се събере с останалата част от семейството, разпръснато из външния свят, от които се иска да изпълнят няколко песни в известно шоу, което акцентира върху значението и влиянието на келтската култура за идентичността на Канада. Арчибалд се опитва да разбере повече за шоуто, като дори пита Сал какъв тип песни искат продуцентите, но Сал рязко отвърща, че „[н]а кого му пука? Важното е пътуването.“ (284), което допълнително спомага за разширяването на бездната между света на Арчибалд и този на Сал. В един момент Сал дори нарича думите в песните, за

които пита Арчибалд, „шум” (285) и че никой няма да разбере за какво се пее и без това, като по този начин допълнително отваря очите на дядо си за забвението, в което все повече затъва родната му култура, толкова важна за развитието на провинция Нова Скотия.

В допълнение към персонажите на Сал и Арчибалд, Маклауд въвежда и трети такъв, който се явява като буферна зона между двете крайности на дядото и внучката. Това е Карвър, един от местните хора, също изпълнител на традиционни келтски песни, който също е замесен в цялостната шумотевица около предаването. Ролята на Карвър е централна, тъй като неговото място е по средата между персонажите на Арчибалд и Сал, едновременно принадлежащ на традиционния провинциален свят на Нова Скотия, и в същото време съзнаващ притегателната сила на външния свят, който се интересува главно от влияние и правене на пари. Описанието на Карвър, макар и да представлява неизменна част от живота на острова, е доста различно от това на Арчибалд:

Не можеше да се каже, че лицето на Карвър бе неприятно, макар и да беше обезобразено от дълги сиви белези, а горната му устна бе възголяма, в резултат от едно сбиване, където някой го бе фраснал с верига и избил предните му зъби. Носеше портфейла си на верижка, закачена за колана, и преди да влезе в кухнята на Арчибалд, се погрижи да изстърже калта от тежките си работни ботуши на верандата. (286)

На пръв поглед, външният вид на Карвър прилича на този на Сал, но с една малка разлика – Карвър е съсед на Арчибалд, той живее тук, не идва от *долината*, и външността му е белязана от бурния и неблагоприятен живот на острова, притаил в себе си изморителен ръчен труд, кръчмарски сбивания и борба за оцеляване. Първата среща между двамата съседни в разказа е в момента, когато Карвър пристига с купувача на Арчибалдовата кобила, която вече не върши работа на последния. След кратък разговор, Арчибалд разбира, че тя ще бъде използвана за произвеждането на средства против забременяване, вместо да ѝ се намери физическа работа, на която е свикнала досега. Макар и все още да има право на собствен избор, Арчибалд разбира, че няма друг вариант, освен да я продаде и по този начин се разделя с още един елемент от традиционното си минало. Той дори си представя купчините мъртви животни, които се изхвърлят след като са си свършили „работата”, с пръснати черепи от брадвите на работници. По един или друг начин, смъртта на животните, която очаква и кобилата на

Арчибалд, се свързва с постепенното изпадане в забвение и неминуема смърт на традиционния начин на живот, който досега е направлявал живота на Арчибалд и всички от острова. Един от другите съседи на Арчибалд, госпожа Маккензи, стои по цял ден сама до касетофона, от който се леят гласовете на мъртвите ѝ роднини, останали завинаги запечатани в малкото устройство на масичката. Песните, които продуцентът изисква от Арчибалд и семейството му, не представляват само начин да се изкарат някакви пари, както си представя нещата внучка му, или да се изнесе шоу пред кралското семейство, което се очаква да присъства, а главно представляват връзката с миналото, която все още крепи хората като Арчибалд, придавайки смисъл на битието им в един постоянно променящ се свят, в чиято основа е залегнал ламтежът за пари и комодификацията на традициите.

Последното е изключително детайлно разгледано от един от най-известните изследователи на традициите и културата в Нова Скотия, Иън Маккей, който в своята книга „В търсенето на Народеца” (1994) описва живота на провинциална Нова Скотия от гледната точка на опитите им за запазване и засилване на традициите в ежедневието, изправени пред подстъпите на „модернизма” и „културната селекция” на съвременното общество. Според Маккей, хората, които продължават да живеят според повелите на традициите и обичаите от стотици години и смело се опълчват срещу комодификацията на културата им, образуват едно локално ядро, което притежава своя идентичност и което заема централно място в Нова Скотия. Маккей нарича това ядро „Народеца” (The Folk), като се позовава на най-различни изследвания и истории от провинциална Нова Скотия, в частност на изследователя и събирач на фолклорни мотиви Хелън Крайтън (1899-1989), с чието име се свързват основните изследвания за фолклора и живота на т. нар. Народец в Нова Скотия.

Като цяло, разказът се фокусира върху опитите на външния свят да се намеси в традиционния живот на вътрешния свят, и по този начин да извлече максимална полза от това, което може да бъде продадено. Цялото семейство на Арчибалд застава срещу него, отколкото до него, но в крайна сметка точно силата на традициите и обичаите, които са формирали идентичността му толкова много години, изиграва най-важната роля и позволява на Арчибалд да спечели тази малка за външния свят, но огромна за неговия вътрешен такъв битка, с отказа си да участват в шоуто. С този си отказ, Арчибалд си навлича гнева на отчужденото си семейство и по този начин доказва колко огромна всъщност е бездната между отделните идентичности в рамките на едно и също семейство. Постоянната двойственост, която изправя Арчибалд пред нови и нови

проблеми, в края на краищата му помага да реши веднъж и завинаги къде принадлежи, и с огромна помощ от спомена за починалата си жена и в името на Народеца, чиито нрави и характер го изпълват изцяло, той успява да вземе решение както за себе си в настоящето, така и за своята принадлежност в миналото. В последните мигове на разказа, Арчибалд чува как някой се приближава с автомобил към къщата му, и опасенията му веднага се насочват в посока на някой разгневен далечен и непознат роднина, който идва да си изкара яда върху самотника на върха на планината. Въпреки това, вратата се отваря и у тях влиза Карвър с няколко негови приятели, в сравнително възбудено състояние, и видими следи от физическа разправа. Със себе си носят кашон с контрабанден алкохол, който оставят като дар на Арчибалд, макар и на последния да му се носи славата на заклет трезвеник. Нещо повече, с отказа си да участва в шоуто, Арчибалд автоматично прехвърля топката в полето на Карвъровата група, която заема неговото място. Единствените думи, които Карвър изрича в самия край на разказа, носят значението на цял един Народец, свикнал да се грижи както за своето минало, така и за своето настояще и бъдеще:

Той се усмихна и им кимна леко в знак на благодарност. Не беше в състояние да каже каквото и да е.

- Виж – каза му Карвър, с онази негова сигурност, която изпълваше всичките му действия. – Виж, Арчибалд – повтори той. – Ние знаем. Ние знаем.
Наистина знаем. (309)

Този финален момент на разбиране между младото и старото поколение, между двама души, видимо представени като конкуренти, играе ролята на резолюция за цялата заплетена ситуация. Както Арчибалд, единствен от цялото си разпръснато семейство, знае защо и по този начин взема решението да откаже предложението на продуцента, така в края на разказа Карвър също застава редом до своя съсед и макар да съществува огромна разлика между двамата, притегателната и трансформираща сила на миналите традиции и историята изиграва своята роля в този финален момент на благодарност и уважение.

„Работа” от Д. Р. Макдоналд

Следващият разказ, който е обект на анализ от гледна точка на ролята на традициите във формирането на идентичността на персонажите, е „Работа”, в който

възрастна двойка, Джек и Далена се приготвят да напуснат родния си дом, за да се отправят към старческият дом на следващата сутрин, в който да прекарат остатък от живота си. Малкият Норман, дългогодишен приятел на Джек, с когото са работили заедно, се опитва всячески да помогне на Джек да изживее остатък от живота си така, както последният иска, а не както жена му е решила. От една страна, Далена е въплътила в себе си духа на съвремието – според нея, възрастните хора трябва рано или късно да завършат земния си път в специализирано място, независимо от това дали могат да се гледат сами или не. Нещо повече – за нея всички онези връзки с миналото, които досега са направлявали живота на съпруга ѝ, трябва да бъдат прекъснати, за да може да остане единствено настоящият момент. В самото начало на разказа, Джек е в местната кръчма и припява с останалите хора, но в един момент спира, понеже забравя думите. Жена му веднага изтъква това като фактор, който не може да бъде променен и ще става все по-зле, затова решението е само едно. В пълна противоположност на Далена е Норман, който, както вече казах, полага всички усилия да помогне на своя приятел да изживее живота си така както смята за добре, независимо от опитите на жена му да го откъсне от истинската му среда. Невъзможността на Джек да продължи да пее и свири келтската песен, която изпълняват, заедно с факта, че на другия ден животът му такъв, какъвто го познава, ще приключи, до голяма степен отразява терзанията на Маклаудовия Арчибалд, който е оставен сам-самичък в един негостоприемен свят, в който миналото поетапно се отдръпва в далечината. В разказа на Макдоналд, централно място заемат както устните традиции на песента за Джек и Норман, така и любовта към чашката, която двамата приятели споделят от незапомнени времена. Иън Маккей изтъква, че една от основните движещи сили в живота на най-ранните заселници в Нова Скотия, особено на онези избягали от изселванията в Шотландия, се явява точно ромът като средство за продължаване напред, за справяне с проблемите и за отпускане на душата. За него, ролята на алкохола сред „Народеца” е от жизненоважно значение за по-нататъшната роля на нравите и обичаите, които определят и съставляват идентичността на Нова Скотия.

В духа на двойствеността, която маркира цялостното творчество както на Маклауд, така и на Макдоналд, алкохолът (в частност – ромът) се явява като директен противник на шепата хапчета, които Далена настоява Джек да взима всеки ден, като един вид „патерица” за улесняване на последния епизод от живота му. Норман, от друга страна, си спомня славните дни на Джек, в които работата и алкохолът вървели ръка за ръка и нищо не можело да се изправи пред тях, за разлика от сега. Интересно е

да се отбележи, че Джак не е представен като инвалид или неспособен да върши каквато и да е физическа работа, просто ролята му е подчинена на тази на съпругата му Далена, която е взела цялостен контрол върху живота на мъжа си, елиминирайки връзката му както с Норман, така и със славното му, островно минало. Маккей обръща специално внимание на често деструктивната роля на съвременното общество върху традиционния свят на „Народеца”, като набелязва множество слаби места, през които хаосът на модерния свят успява да намери пролука.

Съпругата на Джак, Далена, наподобява много внучката на Арчибалд от предишния разказ на Алистър Маклауд (дори близостта на имената), в опитите си да промени човека, пред когото е изправена. За Далена (наричана накратко Дал), в живота на Джак „започва нова глава от утре, в която няма ром” (*Eyestone* 71). От друга страна, Норман се опитва всячески да помогне на Джак да вземе контрол над останалата част от живота си, и да му покаже, че все още може да се бори. По един или друг начин, преместването в старческият дом представлява един вид край за Джак и Норман – единият прощайки се с живота си досега, а другият – с дългогодишния си приятел. Фокусът, който Макдоналд поставя върху „работата”, като основен мотив от миналото и на двамата персонажи, заема централна роля и по друг начин. Спомените на Норман за отминалите работни дни на двамата приятели са подсилени и от повтарящия се от няколко дни сън, който той се опитва да разкаже на Джак, но все не намира време. В този си сън, Норман е отново с Джак в каменоломната и работят здраво като едно време, разбивайки огромните камъни с тежки чукове. За Далена, сънят на Норман не представлява никакъв интерес и не от значение за посоката, в която са поели нещата. За Джак, евентуалното отваряне на очите за случващото се, за връзката с миналото и настоящето, е жизненоважна в този последен етап от живота. Двойствеността на персонажите и на съответните им домогвания спрямо един друг засилва влиянието на традициите, които са в постоянно движение около тях, очертаващи една стабилна рамка за провинцията, по която се изграждат както идентичностите на съответните персонажи, така и цялостната представа за живота в Нова Скотия.

Хелън Крайтън, като един от най-изявените познавачи на островната култура, обръща специално внимание на алкохола, физическият труд и песните в провинцията в началото на двайсети век и проследява важността им сред представителите както на Народеца, така и на обикновените хора в провинцията. Трите елемента образуват смисловото ядро на разказа на Макдоналд и фокусът пада върху влиянието, което те

упражняват над съответните персонажи. Крайтън отбелязва, че в провинциалния живот на Народеца

[и]ма огромна разлика между човек, който е пил, и онзи, който е трезвен и се гордее с това, което прави. Народецът, в своята невежа невинност, смесва пиенето, свиренето и песните, но всичко с една-единствена цел – да покажат колко е силно културното им наследство, което едва разбират. (McKay 114)

Изхождайки от наблюденията на Крайтън относно нравите и привичките на Народеца, Макдоналд акцентира върху опитите на Далена да забрани на Джак алкохола и песните като своеобразно нарушаване както на цялостта на неговата културна принадлежност, така и на ограничаването на свободата на изразяване на една лека-полека потъваща в забвение култура. Сънят на Норман в края на разказа преобръща нещата – на следващия ден след последната им среща, Джак и Далена вече са заминали, а Норман е сам с цигулката на Джак, оставена като спомен от приятеля му. Това е и последната част от принадлежността на Джак към културата на провинцията и Норман осъзнава, че приятелят му е безвъзвратно заминал. В последния епизод от разказа, Норман отива в каменоломната и започва да троши камъни, превръщайки съня си в реалност – макар и сам. Макдоналд използва този последен момент като един вид компромис между опитите на Норман да *спаси* приятеля си от прегръдката на времето и съвремението, но също така представлява и откровение за Норман, който осъзнава, че сънят му не се е отнасял само за Джак и притегателната сила на физическия труд, но и до голяма степен олицетворява неговата собствена културна принадлежност, вкоренена в обикновените за Народеца дейности – работа, песни, и ром. Разделението между Далена и Джак от една страна и явяването на Норман като буферна зона между двамата не разрешава основния проблем в началото – спасението на Джак, а по-скоро разрешава конфликтите, които са заложили във всички представители на провинциалния живот в Нова Скотия, и които търсят излаз по най-разнообразни начини. Усилията на Норман да балансира между двойствеността, представена от Джак и Далена, и променливостта на света около него, доближават Норман до персонажа на Арчибалд от разказа на Маклауд, който си остава сам, но с чисто сърце пред поривите на културата и традициите на света, в който е живял толкова години. Норман се старее по всякакъв начин да събуди вече задрямалата принадлежност у Джак, както и дори да накара Далена да погледне с други очи на нещата, като в нито един момент не се поколебава

да изостави това, в което вярва. И двамата персонажи – Арчибалд и Норман – в края на съответните разкази остават напълно сами, но щастливи от това, което са постигнали и в което са успели.

„Пътят към връх Ранкин” от Алистър Маклауд

В разказа се срещахме с Калъм, млад мъж, който пристига в Кейп Бретон, Нова Скотия да посети баба си и да се опита да я убеди, от името на цялото разпръснато семейство, да се премести в старчески дом. В допълнение към това, Калъм си поставя за цел да разбере повече за живота на дядо си, който намира смъртта си в подножието на връх Ранкин и да научи повече за смъртта като елемент от живота на баба си, която губи съпруга си преди толкова много години и все още успява да задържи живота си цял. Още от самото начало на разказа се сблъскваме с двойствеността, която Маклауд използва за рамка – идването на Калъм на острова е един вид пътешествие към познанието за същността на живота, но и в същото време е своеобразна последна спирка за младия мъж. Калъм е неизлечимо болен от левкемия, но успява да скрие детайлите относно собствената си съдба от семейството си, като вместо това се фокусира върху съдбата на баба си и съответната съдба на дядо си, загинал преди толкова много години. В допълнение към тази двойственост, Маклауд представя и още една от самото начало – Калъм е представител на така наречената *континентална част*, която влиза в директен сблъсък с географията и значението на *острова*, обрисувайки един от най-основните за творчеството на Маклауд двойствени елементи (mainland vs. island). Неговите наблюдения при пристигането му включват както разнообразните подготовки покрай рибарския живот, така и икономическият аспект на острова – цените на съомгата и треската са няколко от мислите, които минават през главата му, но „не се задържат за дълго” (*Island* 144). Иън Маккей обръща специално внимание на връзката на Народеца със земята и как цялостното им препитание зависи главно от тази връзка и отношението спрямо един друг:

Те [Народеца] живеят, главно, в рибарски и фермерски общности, сравнително отдалечени от капиталистическите взаимоотношения и целия стрес на съвременното общество. Народеца не работят във фабрики, въглищни мини, рибарски фабрики, или търговия с домашни стоки: те са неразривно свързани със земята и скалистия бряг и живеят самодостатъчния си живот в близост с природата. (McKay 26)

Разликата между Народеца и останалите жители на Нова Скотия и множеството острови, които съставляват провинцията, се корени точно в тези различия, обобщени от Маккей. И Маккей, и Хелън Крайтън, обаче, акцентират върху факта, че Народеца представлява една малка и саможива част от коренното население на Нова Скотия, откриваема в затъntenите планински и островни райони, отдалечена както технологично, така и културно от останалата част от населението. Бабата на Калъм е типичен пример – живее сама на върха на планината, отдалечена както от своите съседи в изолирания си начин на живот, така и от семейството си, пръснало се из широкия свят и което всяка година си задава един и същ въпрос: „Какво ще правим с баба?” (*Island* 166). Фокусът на Маклауд определено пада върху онази малка и почти незначителна откъм демографска гледна точка общност, наречена Народеца и повечето му герои са представителни в пълния смисъл, представен както от Маккей, така и от Крайтън в техните наблюдения. По този начин, двойствеността се изразява в пътуването на Калъм към себеоткриването и себезакриването, към живота и смъртта, към миналото и настоящето. Идентичността на Калъм е поставена на кантар, тъй като младият мъж през краткия си престой на тази земя, е в постоянен дисбаланс относно собствената си принадлежност. Затова и решава да предприеме това пътуване, не само да се опита да уговори баба си да се премести в старчески дом, но и да постигне някаква хармония между хаотичните си пориви на принадлежност и неспособността си да се фокусира върху един-единствен елемент от миналото, който да му донесе спокойствие и завършеност.

Колебанията в идентичността на Калъм се изразяват както по време на пътуването му, така и с пристигането му на острова. Пътят, по който поема, може да го отведе навсякъде „из големия свят” (144), но за него дестинацията е само една – смъртта. За разказвача, малкото селце, през което минава, за да стигне до планинската къща на баба си, е въплътило в себе си целия живот в последните мигове на Калъм, един вид микрокосмос на живота такъв, какъвто Калъм е обречен да познае в края на жизнения си път. Маклауд акцентира върху регионалното като основен елемент за развитието както на принадлежността на героите, така и за проблемите, които я съпътстват. Също както в предишния му разказ, къщата на бабата на Калъм се намира на върха на планината, отдалечена от останалия живот, досущ като Арчибалдовото място. Физичността на това място е от особена важност, защото изкачването на Калъм към къщата на върха представя още една двойственост в разказа – то е едновременно

изкачване към намирането на отговори, също така и изкачване към смъртта. В самия край на изкачването се намира и „Малкият завой на тъгата”, където дядо му намира смъртта си, предсказвайки съдбата на младия мъж.

Ролята на бабата е от изключителна важност за разрешаването на проблемите около идентичността, защото тя е едновременно и целта и средството за разрешаването на заплетената ситуация. За Калъм, баба му е както източник на отговори за миналото, така и окончателно място за отдих от предателствата на човешкото тяло и на съвременния живот. Страхът на бабата от старческият дом се изразява в загубата на връзката с миналото, с постепенното заглъхване на гласовете и музиката на традициите, които изпълват живота ѝ. Също като при Арчибалд и отказът му да продаде музиката на дедите си, бабата на Калъм отказва да напусне родния си дом и да предаде онези „древни духове, които все още крачат по бреговете на Локабър” (158), които тя все още долавя в песните от миналото ѝ, за разлика от музиката на нейните деца и внуци, които се „кълчат и подскочат” (158) в ритъма на съвремието. Маклауд представя героинята си като хранилище на древните традиции, която отказва да продължи напред, защото това би означавало скъсване със същите тези традиции и заменянето им с новото. В един момент, бабата споделя с Калъм, че родът Маккримън притежавал дарбата както да свирят и пеят, така и да предсказват собствения си край, „дарба, която не е от този свят” (159), засилвайки усещането за края, който очаква героите *точно зад завоя*². От друга страна, бабата създава поредната двойственост като разкрива надеждата, която таи в себе си за Калъм, който би могъл да остане с нея и да продължи традиционния живот на острова, несъзнаваща близостта на смъртта на внука си. Най-младият представител на многолюдното, макар и разпръснато семейство, се оказва и най-близо до смъртта и по този начин променя ходя на събитията. В края на историята, Калъм и баба му казват на останалата част от семейството, че ще останат заедно и няма нужда от старчески дом – думи, които са приети с въздишка на облекчение от всички. Смъртта, която се явява и основен мотив на Калъмовото пътешествие, в края разрешава не само един конфликт. Бабата умира на път за върха Ранкин, за разлика от съпруга си, и по този начин се явява като топографска и темпорална буферна зона между миналото, олицетворявано от съпруга си и настоящето в лицето на внука си Калъм. Последният, от своя страна, след като намира баба си „по средата на пътя, където малкото поточе се плиска от коритото си до пътя, точно преди стръмнината на последното изкачване”

² Играта на думи е нарочна от моя страна, като си позволявам да превода дословно английския израз „Just round the corner”, с оглед на завоя, който води към върха Ранкин, където героите ще намерят смъртта си.

(178), съчетава в своя полет към бездната миналото и настоящето, пресъздавайки смъртта на дядо си, чието минало е както дошъл да познае, така и да вземе за свое собствено настояще. Въпросите и отговорите за миналото са разрешени в този финален момент на падане от високото към ниското, от случилото се към случващото се, от тленното към вечното.

„Отплаване” от Д. Р. Макдоналд

Макдоналд разказва как възрастният баща на разказвача се готви да влезе във ваната с гореща вода заради болежките си от артрит. Докато баща му върви към ваната, синът си спомня за активните му години като моряк, плавал из повечето езера в Канада, в добро и лошо време. Бащата, от друга страна, усеща приближаващия се край, но въпреки това не се предава. Досущ като предишната история от Макдоналд, плаването (заглавието на разказа е „Sailing”) заедно с физическата работа, за която бленува Норман, е част от историята на Нова Скотия, част от културата и традициите, които характеризират провинцията. Нещо повече, работата по вода за бащата е както един вид начин на изкарване на прехрана, така и отдаване на почит към природния свят, обграждащ ги отвсякъде, който е и един вид изначален символ на Канада. По време на целия наратив, разказвачът обръща специално внимание на тези дребни и на пръв поглед незначителни действия на бащата, които са притаили в себе си цялостния смисъл на неговата идентичност и културна принадлежност. Ваната е обикновена и дървена, разположена на дървена плоскост няколко стъпки нагоре. Бащата се изкачва към нея и синът веднага си го представя как изкачва стълбата на някой от корабите, на които е прекарал целия си живот. Двойствеността се проявява още в ранен етап, като съчетава миналото и настоящето на баща през призмата на сина, който е поставен по средата, мълчалив наблюдател и хроникьор на развиващите се събития.

Връзката на бащата е с плаването и нищо друго, досущ като живота на бащата в първия публикуван разказ на Маклауд „Лодката” (1968), то представлява и целия му живот, дори се манифестира и в края на жизнения му път с тривиалните описания на едно напълно обикновено изкачване към дървената вана. Ролята на смъртта като вездесъщ символ в разказите на Маклауд, се усеща до голяма степен и в този разказ от Макдоналд, и по един или друг начин оформя поредната двойственост, пред която се изправят героите, макар и в края на живота си. Бащата не се страхува от смъртта, а по-скоро от прекарване на остатъка от живота си в старчески дом, където неизбежно ще загуби както спомените си, така и идентичността си и ще се превърне в нищо. Нещо

повече, бащата описва прокрадващата се смърт като мрачна и студена вода, която приижда за него, засилвайки ролята на бившата му професия като решаваща сила в последните му години. За разлика от бащата, синът се страхува от смъртта – в един момент си спомня как преди години двамата с баща му стават преки свидетели на сериозно земетресение, което разклаща цялата им къща. Синът позволява на страха да вземе връх, но бащата, от друга страна, просто си припомня бурните моменти в морето, когато корабът (заменен от къщата) бива тласкан насам-натам от ветровете. Също така, в миналото си бащата оцелява след като корабът му се преобръща в ледените зимни води; синът, от друга страна, докато работил известно време на кораб, измисля игра със съкаютника си като отварят прозореца и лягат неподвижно на леглото, тествайки колко време ще издържат на студените пръски от морето. Отношението на бащата и сина към природата също допринася за изграждането на двойните им принадлежности към света, в който живеят и по този начин спомага за разграничаването както на различните поколения, към които принадлежат двамата, така и на отделните личности, които представят. Връзката „баща-син” често се използва до голяма степен в разказите на Маклауд и Макдоналд, като вторите често стават свидетели на последните мигове на родителите си, често се изправят пред трудни, дори непосилни решения, които трябва да вземат и понякога се „заплитат в един вид наследствен модел” (*The Closing Down of Summer 193*), от който трудно намират измъкване и спасение. Синовете, в този случай, обикновено продължават делата на бащите си, като по този начин островът все повече се вкопчва в тях, рядко позволявайки им свободата, за която мечтаят. Разказвачът в разказа на Маклауд, след смъртта на майка си, се връща да помага на болния си баща, и приема ролята както на помощник, така и на своевременен продължител на бащината си професия, която вече е заченала този „наследствен модел”, за който говори Маклауд. Липсата на майката в разказа изкарва на преден план нуждата синът да заеме мястото ѝ, тъй като оставените празноти често водят до разрушаване на крехкия баланс, върху който се крепят наративите.

Синът, от друга страна, се страхува, че ролята му в живота на бащата е тази на непознат човек. Липсата на общо минало за бащата и краткото настояще поставят сина на изпитание, което трябва да преодолее, за да успее да се примири с бащината си съдба, а също така и със своята собствена:

Тогава не бяхме непознати. Колкото се приближавах към него, толкова и се отдалечавах в същото време. Защото плаването беше там, през зимата, имаше

неща, за които да си говорим. Но аз си тръгнах и започнах различен живот през тези години. (*Eyestone* 192)

Синът постоянно се движи или навън, или навътре в света на бащата, всеки път допринасяйки с нещо различно за изграждането както на принадлежността на двамата, така и на самата реалност. Макар и в даден момент да е работил същото като баща си, да е пътувал из същите места, които баща му преброждал с корабите си, синът все още не може да опознае напълно баща си и изпитва затруднения в разбирането на нещата, които изграждат живота му:

От какви сънища се буди? Дали винаги разбира, че са сънища, или понякога, за един кратък миг, има усещането, че е отплавал отвъд края на света? (192-193)

Ролята на сънищата също играе важна роля за определянето на принадлежността, защото те често размиват границата между видимото и невидимото, между сега и преди, дори между миналото и бъдещето, като по този начин засилват двойствената натура на събитията и на отделните персонажи.

Музиката е допълнителен елемент, който допринася за изграждането на проблематичната идентичност както на бащата, така и на сина. В унисон с централното ѝ значение в разказите на Маклауд, музиката за Макдоналд се проявява в слушането на радио от бащата, който често дори си позволява по две-три танцови стъпки, продиктувани от ритъма на някоя позната мелодия. Интересен момент се явява една вечер, когато бащата и синът са пред радиото и в ефир са поканили млад мъж, който се представя като професионален познавач на народната музика на Нова Скотия –това акцентира върху интереса на външния свят към културата на острова. Същият „познавач” не успява да локализира Кейп Бретон на картата и накрая го ситуира „на запад от Ирландия и на изток от Квебек” (193), но бащата не обръща внимание на тази сериозна грешка, а просто се отдава на музиката. По един или друг начин, за бащата външният свят не е от кой знае какъв интерес и грешките на *външността* рядко оказват влияние върху *вътрешността*.

В добавка към музикалния елемент, Макдоналд обръща и специално внимание на *морския* елемент в разказа си чрез обрисуването на образа на бащата. Името му никога не е разкрито, но означава нещо като „моряк” или „мореплавател”, допълнително засилвайки ролята на съответните традиции на Нова Скотия и на

Морските провинции в Канада като цяло. Целият разказ изобилства от алюзии към морето и към водата, от първия момент в повествованието с горещата вана, та до мрачната, студена вълна, която някой ден ще отнесе бащата надалеч, в разрез със страховете на сина, привикнал на сигурност и топлина, характерни за външния свят.

Глава 3. Идентичността през призмата на природния свят

Глава трета разглежда може би най-важният и централен елемент, който съпътства изграждането на канадската идентичност. Природният свят, тясно свързан с ролята на регионалното както за канадската литературна традиция, така и за културата на страната, заема основно място в творчеството на повечето автори. През 1980 г. Джордж Уудкок ясно очертава границите и значимостта на регионалното и на природния свят като неразривно свързани елементи, участващи в така нареченото идентифициране на Канада. Целта на тази глава е да представи ролята на природния свят в творбите на двамата автори като незаменим и (транс)формиращ елемент за изграждането на чувството за принадлежност на героите. В допълнение, природният свят е разгледан и като неизбежно свързан с обичаите и традициите на Нова Скотия и сблъсъците, които възникват между отделните персонажи, продиктувани до голяма степен от отношението им към обкръжаващата ги природа. Обръща се внимание също така на дилемата за мястото като основен фактор в определянето на взаимоотношенията между хората и природния свят край тях. Акцентът върху ролята на природата може лесно да бъде съотнесен към предишната глава, където историята и традициите се явяват основополагащи за канадската идентичност, като по този начин се показва неразривната връзка между отделните елементи, участващи във формирането на идентичността и тяхната постоянна и разнообразна същност, често надскачаща ограниченията на времето и пространството.

Основен мотив в разглеждането на природния свят като централен за идентичността се явява твърдението на Маргарет Атууд, че „основният символ на Канада е оцеляването” (Atwood 32). За нея, още от самото начало на литературната традиция в Канада, от първите наченки на пътеписи, очерци и писма, се откроява този вездесъщ и централен символ, неразривно свързан с природния свят, който непрекъснато оказва влияние върху света на хората. В своята книга Атууд също така разглежда основния символ за Съединените щати (Границата), и този за Великобритания (Островът), но няма да навлизам в детайли за евентуалното тяхно

значение и на канадска земя. Разбира се, символът на „острова“ е важен за Канада, тъй като очертава една от основните двойствености в творбите на разглежданите автори – това на „острова“ (Нова Скотия) и „сушата“ (останалата част от Канада), но това се разглежда в самите анализи на разказите с основен фокус Канада.

„Оцеляването“ за Атууд се проявява под най-различни форми: постоянната битка с природата, в която човек никога не излиза победител; враждебността на Новия свят към заселниците; и не на последно място – оцеляването като резултат на подстъпите на американизацията и глобализацията към Канада. Литературата на страната, а и на отделните провинции, също извървява своя трънлив път на оцеляването, като преминава през най-разнообразни трудности и метаморфози. Нова Скотия като основен фокус в дисертацията ми, проследява в историята си оцеляването с оглед на сблъсъците между френското и английското влияние, между заселниците и коренното население, между развиващите се провинции и застоя, в който тя изпада. Оцеляването във връзка с природния свят създава предпоставки за изграждането на една уникална и различна от представите на Съединените щати или Великобритания идентичност, която в даден момент изкарва на преден план нужните фактори и елементи за канонизиране на литературата – един непрестанен процес, който продължава да терзае канадските автори и до ден-днешен. Разказите, които се анализират в тази глава, обръщат специално внимание на природния свят като формиращ фактор за идентичността на героите и проблемите, които възникват са разгледани през призмата на връзката на героите с природата. Основната цел на главата е да покаже, че проблемите пред идентичността на персонажите са до голяма степен повлияни от приумиците на природния свят и как той често отразява техните най-съкровени тайни и желания.

„Лодката“ от Алистър Маклауд

Разказът е една от най-известните и антологизирани творби на Алистър Маклауд, в който се разказва за живота на едно обикновено на пръв поглед рибарско семейство. Разказвач се явява синът, който е постоянно разкъсван от желанието си да ходи на училище, за да учи и от друга – да помага на баща си с риболова като основен поминък на семейството. Персонажите на майката, бащата и сина са представени в постоянно колебание, като читателят през повечето време усеща назряващите под повърхността конфликти, които неизбежно ще изплуват. Бащата се явява протагонист в разказа не само заради професията си на рибар и човек, който изхранва семейството си,

но и в същото време като двоен персонаж, притаил в себе си нуждата от книгите и света извън ограниченията на рибарската общност. Маклауд акцентира върху желанията на своите герои и как суровата действителност в провинцията често ги ограничава и задушават в зародиш. Двойствеността е разгледана по няколко начина, но главният фокус пада върху влиянието на природния свят върху персонажите и как той допринася за изграждането на различните идентичности у тях. Бащата е представен като мъж, който се занимава с риболов не по собствено желание, а заради нуждата от изхранване на семейство; майката, от друга страна, е представена като жена с постоянно впит вглед в морето, принадлежаща на морето; докато синът е разкъсан между мълчаливо враждуващите фракции на своите родители и не може да се реши дали да продължи с образованието си – нещо, което неговият баща изоставя преди време, или да остане при остаряващите си родители и да продължи семейната традиция.

Природният свят е навсякъде още от самото начало на разказа, където синът разказва за съня си, в който приятелите на баща му го чакат в зимните условия навън, за да отидат към *лодката* – символ както на професията на бащата, така и на неразривната връзка с природата. В допълнение към съня и мръзнеците, потропващи с крака в опит да се стоплят мъже пред къщата, синът разказва и за студените утринни мигове, в които той върви към близкото кафене, за да изпие няколко кафета, в опит да забрави за спомените от съня. Този сън е важен, защото показва как миналото все още държи сина в ръцете си, макар и той вече да е избрал своя път – този на образованието. Природният свят присъства както в съня, така и в реалността – зимата е сезонът, за който си спомня разказвачът; сезонът се явява централен и най-важен не само за Нова Скотия, но и за Канада като цяло. „Оцеляването” на Атууд най-често се проявява в студените зимни месеци, където тя говори за предпочитаните начини за *ликвидиране* от страна на природния свят: удавяне, пропадане под леда и измръзване до смърт. В „Лодката” Маклауд избира първия начин, за да разреши проблемната ситуация, в която се оказва както бащата, така и синът. Морето се явява основен представител на природния свят за персонажите, и всеки един от тях има специално отношение към него. Майката, както вече споменах, дължи всичко на морето, и не вижда проблем дъщерите ѝ да играят близо до пристана. Бащата, макар да е човекът, който изкарва препитанието си с риболов, постоянно страда от набезите му – кожата му постоянно изгаря и никога не се сдобива с онзи характерен за рибарите тен (за разлика от сина или брата на жена му), а солената вода и морският вятър единствено изсушават, напукват и

разраняват кожата му. По този начин Маклауд представя бащата в постоянна опозиция с природния свят – често вятърът и бурните вълни отнасят улова му, или разбиват примките за омари, и това, малко или много, предсказва фаталния му завършек в прегръдките на морето.

Основният конфликт в разказа е между бащата и сина и как първият решава да жертва живота си, за да може вторият да получи правото на избор – нещо, което е отнето от бащата преди много години. В последните дни преди смъртта на бащата в морето, природният свят наоколо се трансформира от благоприятен (слънчеви дни, благодатен улов и топло време) във фатален (бурни ветрове, студени пръски и ледени води), сигнализирайки промяната, която ще настъпи както в развитието на историята, така и в самите герои. Смъртта на бащата в морето се явява като единственото решение и един вид изпълнено обещание към сина – да продължи с живота си, способен да избере накъде да поеме. Бащата потъва в морските дебри, само за да бъде изхвърлен няколко дни по-късно на брега, с очи и слабини изядени от морските обитатели, но с корона от водорасли, превръщайки го в един вид морско божество, постигнало единство и мир с природния свят в смъртта. Оттам насетне, животът на сина остава единствено в неговите ръце, за разлика от апелите на майката, която неведнъж изтъква, че книгите и училището са ненужно разсейване в единствения свят, който тя познава. През целия разказ, бащата е представен едновременно като принадлежащ към природния свят, и като натрапник – морето винаги присъства в неговите изображения (било то на снимките от туристите, или в очите на сина), но не винаги по доброжелателен начин. Оцеляването на Атууд и ролята на природния свят се съюзяват и представят една неизбежна на пръв поглед ситуация, в която персонажите зависят до голяма степен от приумиците на природата. Идентичността им зависи от отражението на природния свят върху вътрешния им такъв, но и до голяма степен зависи от техните собствени действия и мисли, както се вижда в самоотвержения акт на бащата в края на разказа. Обратно към началото, синът, макар и направил своя избор преди години, все още страда от вездесъщата сила на природата – в душата му се прокрадва студ и мраз всеки път, когато се буди от онези сънища, връщащи го към стария му дом и към лодката.

„Зимното куче” от Алистър Маклауд

Анализът на този разказ се фокусира отново върху ролята на природата като чудовище, което често отнема живота на героите, или ги поставя в объркани ситуации, от които излизат променени. Напълно в съзвучие с постулатите на Атууд в „Оцеляване”, в този си разказ Маклауд, както и до известна степен в „Лодката”, обръща сериозно внимание на природния свят като едновременно страховит и трансформиращ аспект от цялостната идея за принадлежността към провинция Нова Скотия, а и към Канада като цяло. Целта на анализа е да се покаже как неспазването на природните закони и до голяма степен прекрачването на непозволените граници често водят до застрашаващи живота ситуации. Разказвачът започва своята история с идването на първия сняг за годината, докато наблюдава бялата пелена пред къщата си в централна Канада (далеч и в безопасност от островната провинция), от която децата му изпадат в състояние на крайно вълнение. В един миг от съседния двор се появява голямо куче, което започва да си играе с децата, подскачайки наоколо, гонейки снежните топки. Това връща разказвача към детските му години, когато самият той е имал куче, с което попаднал в специфична ситуация, която формира основата на разказа. Цялостната идея на Маклауд е да покаже как природният свят не само ръководи и определя живота на жителите в Нова Скотия, особено в провинциалната част, но и до каква степен му се придава почти свещена роля в традиционния живот на острова. Всяка среща или своеобразен сблъсък с природния свят, независимо от подготовката на героите, дава отражение както върху живота им, така и върху идентичността им, която се формира от жизненоважните за Нова Скотия елементи и фактори – природен свят, история, общност.

Началото на разказа е важно за изразяването на двойствеността, която се откроява на нива „настояще/минало” и „тук/там”. Както в повечето разкази на Маклауд, ролята на спомените заема централно място в живота на главните персонажи. Това до голяма степен говори и за фокуса върху онези елементи от идентичността, които най-трудно се променят с напредването на годините или с промяната на местожителството. Разказвачът в ранен етап от разказа говори за проблемите, които съпътстват дните около зимните празници, свързани с евентуално пътуване към източната част на Канада, как останалата част от разпръснатото семейство изпада в един вид униние и неспособност да достигне до единодушно решение относно пътуването, което им предстои. Също като в „Настройките на съвършенството”, Маклауд акцентира върху елемента на разпръснатото, разделено семейство като неспособност на сегашния момент да съвмести в себе си различията, които обособяват отделните субекти. До края

на разказа не се разбира дали пътуването ще се осъществи, или ще остане просто спор, воден всяка година и оставян да бъде разрешен от следващата.

Веднъж пренесъл се „там” и в „миналото”, Маклауд се заема с конструирането на света от спомените на разказвача като дете. След като получават различно куче от това, на което се надявали – да помага при пашата на добитъка – бащата на разказвача решава, че единственият сезон, в който кучето може да свърши някаква работа, е зимата (Сезонът с главно „С” за цяла Канада). Затова момчето решава да използва кучето да тегли шейната, докато той се разхожда в гората и преглежда примките си. Разказът до голяма степен повтаря идеята на Атууд, че природният свят в Канада е главно отмъстителен, особено към онези, които си позволяват да прекречат границите му без разрешение. В един от своите разкази, „Смърт от природата” (1990), самата Атууд разглежда фаталния аспект на природния свят като един вид наказание спрямо помислите на една от героините. За Атууд, изчезването на Луис посред бял ден в гората по време на летния лагер и последвалите трудни години и болезнени спомени за приятелката ѝ Луис, се явяват директен резултат от убийствения характер на природния свят, който тя характеризира като склонен към ужаси и убийства. Според нея, природата използва перата на писателите да оправдае собствените си действия спрямо нарушителите и по този начин създава една цялостна картина на „автора, [като] истинския виновник, защото точно той подготвя и изпълнява убийството” (Atwood 54-55). Двойствената роля на природата едновременно като виновна за случващото се с героите и като невинен наблюдател/изпълнител на авторовите присъди, допълнително усложнява установяването на единна представа за отношенията ѝ със и към персонажите. В разказа на Маклауд, момчето и неговото куче правят погрешен завой и решават да изследват онази част от природата, която досега им е била забранявана както от родителското тяло (в това число първа инстанция за създаването на правила), така и от самата природа (втора и дори още по-важна от първата). Както в „Лодката”, така и в „Зимното куче”, природата започва да се променя в мига, когато настъпва промяна в личния свят на героите. Решението на бащата да даде живота си, за да може синът му да изживее своя собствен по свой начин, се отразява в обективния корелатив на бурното ноемврийско море и прииждащите студени ветрове, които сграбчват малката лодка в своята ледена прегръдка. В този разказ, момчето и кучето тръгват към заледената водна повърхност, която досега е изглеждала, макар и забранена, като сигурно и стабилно място. Въпреки това, Маклауд решава да изпъстри природната картина и самото престъпване на позволените закони с почти магично описание:

Идваше с падащи температури, които носеха тайнствен студ, разпрострял се на стотици километри сред кратери и котловини, понякога в гротескни форми, а понякога – в спиращи дъха архитектурни шедеври. Беше едновременно и синьо, и бяло, и понякога сиво, на моменти дори в смайващо смарагдово зелено.
(*Island 257-258*)

Зимата като основен сезон в Канада, е представена тук по двоен начин – едновременно гротескна и спираща дъха, едновременно добронамерена и злостна. Персонажите на Маклауд са обречени постоянно да се изправят пред двойствеността като основен елемент от изграждането на съответната им принадлежност към живота в Нова Скотия – в нито един миг те не са напълно в безопасност, нито пък изпълнени със спокойствие. Разказът е ярък пример за ролята на природния свят и двойствеността в развитието на идентичността на героите като очертава границите, в които те са допуснати да се движат и как всяка погрешна стъпка или завой означават някакъв вид промяна – било то фатална или не.

Момчето и кучето му преминават през най-различни перипетии, докато се борят с враждебния природен свят около тях, на няколко пъти единият и другият пропадат под леда, превръщайки се в добър пример за предложените от Атууд похвати за убийство в природния условия, но в края на краищата успяват да стигнат до твърда земя и да се измъкнат от хватката на природата. Обаче както Маклауд, така и Атууд в своите разсъждения относно враждебността на природния свят и прегрешенията, които извършват отделните герои, обръщат внимание на факта, че природният свят рано или късно изисква своето от тези, които успеят да оцелеят. В края на разказа, разказвачът си спомня как баща му казва на съседа им да застреля кучето, понеже в даден момент започнало да става агресивно спрямо околните и по този начин изпълнява заръката на природата, че всяко непозволено престъпване на границите трябва да бъде наказано. От този момент нататък, момчето/разказвачът придобива един вид ново разбиране както за природния свят, така и за своето минало, които влизат в състава на изграждащата се идентичност. Двата разказа, „Лодката” и „Зимното куче” ни дават допълващи се представи как природният свят оказва сериозно влияние както върху миналото на героите, така и върху настоящето и как събитията, през които те преминават, надскачат ограниченията на времето и мястото и проблемите, които възникват, си остават до голяма степен неразрешени дори във външния свят. Двойният характер на природния

свят, отразен в изграждането на образите на съответните персонажи, допринася и за ролята му за обособяването на една уникална за провинцията идентичност, която трудно се вписва в опитите да бъде унифицирана и определена с точност.

„Щом заспят мъжете” от Д. Р. Макдоналд

От основна важност е да се изтъкне, че изобразяването на природния свят при Д. Р. Макдоналд се различава от този при Маклауд, като ролята му в проблематизирането и формирането на съответните идентичности на персонажите се манифестира по различен начин. При Маклауд природата е представена и като доброжелателна и като отмъстителна, и също така на моменти прилича на живо същество, което дебне своите жертви от мрака на морските дълбини или на зимните гори. Нещо повече, за Маклауд регионалното играе значителна роля в представянето на връзката между човека и природата, между местоположението и вътрешния свят на героите. До голяма степен, природата в творчеството на Маклауд се доближава в своята крайност до символа на оцеляването и възгледите на Атууд за недоброжелателността на природния свят към обикновения човек. Д. Р. Макдоналд, от друга страна, отделя специално място на природата като рамка, която обгръща основното действие, подпомага развитието (в положителна или отрицателна посока), но си остава един вид статичен елемент, който по-скоро отразява терзанията на персонажите, отколкото да играе активна роля в техните съдби. Разбира се, Макдоналд също представя природния свят като вездесъщ в разказите си, но му отделя странично място, докато насища персонажите си с цялото внимание, което може да им отдели – на техните взаимоотношения, проблеми, недостатъци и неспособност да се ориентират или да приемат света около себе си.

Разказът проследява живота на Изобел, която идва в затътената част на Нова Скотия, за да посети свой стар приятел от медицинския университет – Блейк, който е местният лекар. Още в самото начало на разказа се обръща внимание на климатичните условия, които участват в първоначалното представяне на Изобел в наратива:

Изобел не искаше да си отваря очите, вятърът направо ги изгаряше, но от цепките струеше яростна съсредоточеност. Отпред, сред смайващите танци на снежинките, се открояваше черната конска задница и, напрегнал се независимо от страха си, Блеър с поводите в ръце, който ту се появяваше, ту изчезваше. Зависеха изцяло от инстинктите на коня – или щеше да ги прекара през бурята невредими, или щеше да налети на това, от което Изобел, Блеър и конят най-

много се страхуваха: крехкия лед и последвалата бездна от черна вода. (*All the Men* 139)

Макдоналд отрано обрисова персонажа на Изобел като чужденец – тя идва от Халифакс, от така наречената *континентална част*, която контрастира с представата за *острова*, на който се развива действието. Нещо повече, Изобел не само идва от Халифакс, ами и бяга от своето минало, изпълнено със спомена за пожара в училището, където работела и който продължава да гори в душата ѝ. На няколко пъти авторът противопоставя все още тлеещия пожар в душата на Изобел със студения и жесток климат на провинциалната част на Нова Скотия. Природният свят се явява един вид спасение за Изобел от огньовете на миналото, но също така и своеобразен тест за принадлежността ѝ към света, в който се е озовала.

На няколко пъти Макдоналд представя Блеър като човек, който се опитва да разубеди Изобел от това да го придружи в зимната буря до къщата на болния човек, който докторът се кани да посети. Също така, Блеър неведнъж използва предишното местожителство на Изобел като напълно негодно в изграждането на опита, нужен за преживяването в суровите климатични условия на острова:

- Не бих целия този път от Халифакс, за да чета списания в чакалнята ти. Няма да се правя на домакиня, Блеър. Идвам с теб – каза Изобел.

- Облечи се колкото се може по-добре – отвърна той. – Ето, вземи и пуловера ми. Това не е Халифакс.

- Не е – съгласи се тя, - вече осъзнах това. (140-141)

Разликата между живота в централната част на провинцията (столицата Халифакс) и в затътената, провинциална такава постоянно е изтъкван както от главните герои, така и от автора, който прави всичко нужно, за да изобрази света, в който поставя героите си, като свят, ръководен от жестоки климатични условия, осланящ се на миналите традиции и обичаи, както и на близостта между хората, засилена от всекидневната борба за оцеляване. В един момент от разказа, съпругата на болния, вече умиращ мъж, Джоси, споделя с Изобел, че доктор Маккена е винаги добре дошъл по тези места, като хората дори оставят вратите си отключени и храна на масата, за да му се отблагодарят за всичко, което прави. Неспособността на Изобел да разбере манталитета и действията на хората от провинцията произлиза от собственото ѝ разбиране, наследено от живота

в големия град. От друга страна, природният свят наоколо постоянно напомня за себе си и допринася за изграждането на елемента на двойственост, който характеризира героите и техните действия: на втория етаж, където лежи умиращият Хектор, където спят Блеър и старата майка на Хектор, властва студът в сравнение с топлотата и уюта на приземния етаж, изпълнен с живота на Изобел, Джоси и Ангъс Бан; огънят в душата на Изобел, принадлежащ на миналото, търси едновременно студа на настоящето, но и огъня на къщната камина. Най-големият страх на Изобел се изразява в това дали ще успеят да стигнат живи и здрави до къщата, а не дали ще успеят да помогнат на болния мъж. Природният свят оказва най-сериозно влияние върху Изобел, която става пионка в ръцете му – хваната в капана на бушуващата буря отвън и на страха в душата си, Изобел е оставена на произвола на стихииите в дивата част на провинцията в сравнение с познатия ѝ климат в Халифакс. Нещо повече – спомените на Изобел за прекарането време в Халифакс се състоят главно в пролетните и летни месеци, изпълнени с топлина и спокойствие, докато в настоящия момент, животът ѝ е изпълнен единствено със страхове и студ. Важно е също така да се спомене, че светът отвън сякаш не съществува през зимните месеци както съществува в останалата част от годината:

През зимата, сякаш си на луната, изгубена в белотата. Извън къщата, такава ослепителна белота, световъртеж от сняг, мрачните дървета, водата, леда. (153)

Природният свят запазва своята дистанция от света на героите, но нито за миг не престава да оказва влияние върху живота им. И докато едни са до голяма степен свикнали с приумиците и капаните му (Блеър), други тепърва трябва да преживеят някоя и друга нощ в „ослепителната му белота” (Изобел).

Метаморфозата в образа на Изобел е подсилена от представянето на природния свят като катализатор за отърсването от оковите на миналото и потушаването на несекващия пожар в душата ѝ. Принадлежността ѝ към Халифакс, трябва да бъде променена, за да намери своето място в онази част от Нова Скотия, за която пише както Макдоналд, така и Маклауд, и също така да докаже пред света, ръководен от традициите и древните обичаи, че промяната е възможна в името на това, което си заслужава. В края на разказа, Изобел вече е загърбила страха от пътуването през „световъртежа от сняг”, и е постигнала един вид неписано и неизречено съгласие с природния свят, че е една от *посветените*. Желанието ѝ да остане да помага на Блеър в работата му допълнително засилва процеса по приемането ѝ в света наоколо.

Проблемите около първоначалните опити на идентичността ѝ да се впише в света на Блеър и на зимата се разрешават в тесния микрокосмос на къщата, откъсната от снежната буря навън и от желанието на Изобел да открие себе си посредством трансформиращата сила на традиционния свят в Нова Скотия.

Глава 4. Идентичността през призмата на външния свят

Четвъртата глава разглежда влиянието на външните за сплотения островен свят на вътрешността сили, които често се явяват чужденци, завръщащи се блудни синове, или дори предмети, които с навлизането си на територията на вътрешността нарушават не само цялостта на провинцията, но и взаимоотношенията между хората. Главната двойственост, която е анализирана в тази глава, е тази на „острова” срещу „сушата”, като под сушата имам предвид континенталната част на Канада, а често и централната част на Нова Скотия (Халифакс), която се явява с различна културна принадлежност спрямо по-отдалечените райони на островните краища. Способността на героите в разказите както на Маклауд, така и на Макдоналд, да избягат от проблемната за провинцията ситуация често се сблъсква с неспособността им да се откъснат от здравите културни и традиционни връзки, които ги опасват отвсякъде. От друга страна, така наречените „блудни синове” опитват да се завърнат в съкровената вътрешност на провинцията, но същите тези връзки възпрепятстват завръщането им и често водят до проблематизиране на отношенията между бащи и синове, тъстове и зетове, дядовци и внуци, с които да оправдаят невъзможността от завършването на завръщането.

Мотивът за завръщането се наблюдава най-често в разказите на Маклауд, докато Макдоналд обръща специално внимание на героите си като хора, които се мъчат да разберат повече за света, в който са се озовали. Често в разказите на последния откриваме хора, които купуват парче земя или идват с ясната цел да започнат нов живот, но грубата им „външност” ярко контрастира с традиционната и недолюбваща чуждото „вътрешност”, която често се явява непосилна пречка за постигане на целите им. И при единия автор, и при другия, идентичността на съответните персонажи търпи осезаема и сериозна промяна в една или друга посока, като често се изправя пред вече установената такава на героите от „вътрешността”, от чиито сблъсъци същата тази идентичност неизбежно се моделира. От всеки автор са анализирани по два разказа, които изцяло се вписват в разглежданата проблематика и, чрез които се опитам да

представя този аспект от идентичността на Нова Скотия като жизненоважен както за вътрешния свят на провинцията, така и за външния.

„Завръщането” от Алистър Маклауд

Разказът започва с пътуването на Ангъс, съпругата му Мери и сина им Алекс към родното място на Ангъс в Нова Скотия – Кейп Бретон. На разказвача Алекс му предстои първа среща с дядо му и баба му по бащина линия, а също така – и първа среща с отдалечения свят на Източното крайбрежие (семейството живее в Монреал). От една страна, завръщането на бащата към родния му край представлява един вид завръщане към традиционния свят на миналото, който е непознат за десетгодишния Алекс, а също така и един вид опит за помирение на баща му с родителите му, които е напуснал преди толкова време. Още от самото начало Маклауд ни представя нетърпението на Ангъс да зърне отново познатите природни пейзажи, изразено във граничещото му с френетичност поведение във влака и на гарата. Мери, от друга страна, е представена в пълна противоположност на съпруга си и за нея „завръщането” е просто едно пътуване, което тя все повече заклемява като ненужно, особено след като семейството става свидетел на подпийнал кореняк от острова, който припява вулгарни песнички. Синът им, Алекс, обаче, напълно очаквано е притиснат между чука и наковалнята – това е първото му идване в Нова Скотия и като цяло първото му пътуване толкова далеч от Монреал, и неговата културна принадлежност съвсем разбираемо е представена като *tabula rasa*, върху която тепърва предстои да бъде писано. Основната цел на анализа на този разказ е да представи как сблъсъкът между външния и вътрешния свят придават едно ново измерение на оформянето на идентичността на персонажите – в края на разказа и Ангъс, и Мери, и Алекс, и дори бащата на Ангъс са променени от *завръщането*, което се явява и един вид прощаване с миналото и опит да се помирят с настоящето.

Маклауд обръща специално внимание на героите си, като ги описва с детайли, които автоматично ги причисляват или към света на острова, или към външния свят на останалата част от Канада. Ангъс е с червена коса, сини очи, висок и атлетичен и се извисява доста над сина си, което в един момент се свързва с описанието на високите скали на Нова Скотия и огромните коренни жители в сравнение с това, което Алекс е виждал на „сушата”. Алекс описва майка си като младолика, с кафяви очи и коса, която много често краси кориците на списанията в родния им Монреал, създавайки ѝ образ,

принадлежащ към точно едно определено културно ядро. Баба му и дядо му, са описани от разказвача като изцяло принадлежащи на един непознат за Алекс свят, в който природата и културните различия играят основна роля:

Баба ми е много висока, а косата ѝ е толкова бяла, колкото са бели и чайките, които видях следобеда, а в очите ѝ сякаш се отразява синьото море, над което летят. Облечена е с дълга черна рокля, върху която е облякла синя карирана престилка и щом ме вижда, веднага ме повдига в силните си ръце, за да може да ме целуна и да се огледам в очите ѝ. Мирише на сапунена вода и топли кифлички и ме пита как ми се струва животът в Монреал. Никога не съм живял никъде другаде, затова ѝ отвърщам, че става.

[Дядо ми е] по-нисък и набит, с големи ръце и още по-големи длани. Има кафяви очи и някога рижата му коса е почти изцяло побеляла, с изключение на веждите и космите, подаващи се от носа му. Има бял мустак, който ми напомня за снимката на морж, която видях в училище и долната му част е покафеняла от тютюна, който и в момента дъвче и изплюва в кофата за въглища, която държи до стола си. Облечен е в синя карирана риза и кафяви панталони, държани от яки тиранти. Той също ме вдига, макар и да не ме целува, и също мирише на сапунена вода, тютюн и кожа. (*Island* 84)

Двамата родители на Ангъс са типични представители на островния начин на живот и се явяват в директна двойствена опозиция с родителите на Алекс и като цяло с представата му за хората, които досега е виждал. Нещо повече, той оприличава дядо си на морж, който е виждал *само* на снимка, не и на живо, което допълнително подчертава културните различия между поколенията, които се озовават под един и същи покрив. Алекс също така е единственият, който предлага своето гледище за случващото се наоколо – нито майка му, нито баща му участват в описанията както на острова, така и на ставащото в къщата. До голяма степен, Маклауд оставя юздите изцяло в ръцете на един десетгодишен разказвач, който за пръв път се сблъсква с непозната култура, но и който е най-способен да представи проблемите и различията, които назряват между участниците, тъй като идентичността му все още не е повлияна от културните стереотипи, с които е пропит образът на майка му Мери, или които се прокрадват в този на баща му, който на свой ред се явява в ролята на блудния син.

Ангъс не успява да убеди баща си, че животът *извън* този на острова тече по различен начин и че неговото настояще сега е напълно различно от това, което щеше да бъде, ако беше останал на острова. Сблъсъците между Ангъс и баща му, както и между Ангъс и майка му, която го укорява за напускането и индиректно за смъртта на брат му, който решил да го последва към централната част на Канада, са в основата на този сблъсък:

И в какво се превърнахте вие двамата? Адвокат, когото почти не виждаме, и доктор, който се самоуби на двайсет и седем години. И двамата сте еднакво изгубени за нас. По-изгубени от Андрю, който е погребан под тонове скали под морето и който никога не видя университет. (87)

Маклауд в множество интервюта споделя, че самият той се чувства като чужденец, когато е на острова, заради дългите години, прекарани или в далечните части на Канада, или в Съединените щати. По този начин той изтъква неспособността на провинциалния дух на Нова Скотия да постигне съгласие с духа на останалата част от Канада и как често персонажите му страдат и плащат за грешки, които навремето са приели като единствен избор. Мнението на критиците за цялостната картина на демографско и икономическо положение на Нова Скотия на фона на останалите провинции допълнително утежнява граничещите с невъзможност ситуации на завръщане от онези, които преди години са напуснали провинцията, за да търсят подобър живот. Нещо повече, светът на провинцията и на Ангъсовите родители е отдалечен не само в географско отношение, но и в темпорален аспект, особено когато майка му отказва да живее в двайсети век:

- Двайсети век? – възкликва баба ми, и поставя ръце върху карираната си престилка. – За какво ми е двайсети век, ако не мога да имам свой собствен? (88)

Настоящото за Ангъс и семейството му е напълно различно от настоящето на хората от Нова Скотия, притаили в себе си цялостната сила и магия на миналото, изпъстрено със спомени за отминали години, изгубени синове и дъщери, както и почти магическата връзка със земята. Разказвачът Алекс е обикновено свидетел на споровете между баща му и неговите родители, а когато самият той става обект на вниманието им, често остава безмълвен и просто изпълнява ролята, която му е определена от по-възрастните.

В края на разказа Алекс се сбогува за пръв и последен път с дядо си и баба си, които дават ясно да се разбере, че повторна среща няма да се състои, поне не и докато са живи. Интересно е да се отбележи, че докато идентичността на Алекс в края на разказа все още се колебае между това, което досега е била, и това, на което е станал свидетел последните няколко дни, то тази на родителите му е променена до голяма степен. Мери напълно променя гледната си точка и отношение към родителите на Ангъс, а той от своя страна постига някакъв вид трансформиращо разбиране за живота на родителите си, които в един момент ще се присъединят към отминалите години, в които избират да живеят, за разлика от живота в двайсети век. Двете враждуващи фракции в разказа, представени от родителите на Алекс и от родителите на баща му, създават един вид двойна идентичност в разказвача, която тепърва предстои да бъде доразвита или загърбена. В последния параграф на разказа, Алекс описва пътуването *от* Нова Скотия *към* Монреал като изпълнено с мълчание и самота, дори майка му и баща му не разменят и дума. Последните думи на разказвача са показателни за важността на предприетото посещение, в което се преплитат география и история в едно:

Не си говорим, а просто седим сред мълчание и самота. Изминахме дълъг път, но ни предстои също толкова дълъг. (97)

„Дългият път” за Маклауд е разликата, която съществува между културите на Нова Скотия и на централната част от Канада – път, който се усеща като още по-дълъг, заради огромната промяна и културна наситеност, с която Нова Скотия посреща не само блудния си син, Ангъс, но и неговото блудно отроче, Алекс.

„Изгубеният дар на морето и кръвта” от Алистър Маклауд

Важно е да се отбележи, че това е единственият разказ на Маклауд, който не се развива в Нова Скотия, а на остров в Нюфаундленд, но който независимо от това изразява цялостната му идея за ролята на външния свят върху сплотените общности сред островите на Морските провинции. След години по големия свят, разказвачът, събирач на народни песни и хроникьор на островния фолклор, пристига на острова, за да посети семейството на жената, която му е родила единствения, макар и извънбрачен, син. Напълно в стила на Маклауд, разказът започва с природно описание, което

допълнително подкрепя идеята за природата като основополагащ и обединяващ за идентичността на канадците от провинцията символ. Докато описва природния свят около себе си, разказвачът не може да не отбележи отдалечеността и изолираността на острова в сравнение с останалия свят:

Дори по-далеч, някъде отвъд Кейп Спиър, се намира Дъблин и ирландският бряг; макар и далеч, това е най-близката суша, като е по-близо дори от Торонто или Детройт, да не говорим за северноамериканските градове на запад – всичко забулено в мъглата на въображението. (118-119)

Маклауд представя острова като място, което безпроблемно може да съществува само по себе си, отдалечено както в географски, така и в метафизичен план, от реалността. Интересно е, че в тези два разказа, природният свят на острова е представен от гледната точка на хора, които идват към острова и не таят желаниа да го напуснат и да се втурнат към големия свят в търсене на по-добър живот. Двойствеността в разказа се простира на няколко нива, като първото ѝ проявление е когато разказвачът стъпва на брега, но в съзнанието му препускат мисли, които като нищо биха го накарали да обърне колата и да се върне обратно. Несигурността относно пребиваването му на острова и целта на пътуването му се превръща в своеобразен тест за разказвача, който трябва да бъде преодолян, за да се постигне съгласие относно принадлежността му на това място и в този момент. Като втори вид тест се явява ролята на природния свят на острова, който сякаш усеща колебанието в душата на разказвача и се опитва всячески да му попречи да продължи напред, постоянно напомняйки му, че принадлежи към *другите*:

Малките камъчета, които се търкалят и изскачат тук-там, правят придвижването ми с тези обувки мъчно и само след няколко крачки, кожата вече е издрана и разкъсана. Пръстите ми се мъчат с твърдата повърхност. (120)

Маклауд ясно показва, че разказвачът не е добре дошъл на острова – островитяните знаят, че кожените обувки не са подходящи за острова и затова предпочитат гумени ботуши. По-нататък в разказа, мястото на разказвача на острова е поставено под още по-голямо съмнение, когато се опитва да вземе участие в риболова на няколко деца край пристана (сред които и незаконният му син Джон), в което той се проваля. Важно

е да се спомене, че стръмният скалист бряг, децата, риболовът и разнебитените бараки и рибарски хижи край пристана навяват спомени за една от най-известните снимки от Нова Скотия, която служи като отправна точка за централното за провинцията изследване на Иън Маккей в книгата му „В търсене на Народеца”. Снимката, за която Маккей говори, представя

малка колиба с изкривени от времето дъски, оградена от грубо издигната каменна ограда и чим за изолация: разнебитена стълба води към хлабаво подредените дъски на покрива, почернял от саждите на кухненския комин. Пред къщата стоят седем души, най-вероятно обитателите: вляво са двама мъже, единият от които старец с буйна бяла брада, а другият по-млад... (McKay xv)

Снимката наподобява ситуацията, на която става свидетел разказвачът, с появата на стареца и кучето (дядо на сина му Джон) и допринася за изграждането на традиционния облик на провинциалните островни региони.

Отново пътят на разказвача завършва в края на едно изкачване и отново поставя акцента върху топографията в разказите на Маклауд. Описанията на възрастните ѝ обитатели наподобяват тези на Алекс от „Завръщането” – това са хора, които принадлежат на острова с цялото си съществуване. Разказвачът също обръща внимание на снимките, закачени по стената и наредени на камината в къщата, което допълнително подкрепя анализа на Маккей за ролята на „истината на снимките” (xvi), която за Народеца и островитяните представя истинския свят, света на миналото, който вече не съществува в своята цялост, а е „достъпен само чрез частични и фрагментирани източници” (xvii), които често се проявяват чрез ролята на снимките и откъслечните спомени. Целта на разказвача е да вземе сина си и да го заведе в големия свят извън острова, където ще му даде всичко, от което (според представите на разказвача, и на света отвъд) е бил лишаван. Синът му, Джон, несъзнавайки родствената си връзка с човека, който им е дошъл на гости, споделя своите преживявания в големия град преди години и с какви спомени е останал от пътуването:

Никой не ставаше преди седем. Правех си чая и чаках. Беше невероятно тъжно. Добре, че имаше чайки над пристанището в Торонто. Две недели отидохме да ги погледаме. (*Island* 129)

За Джон, външният свят е „невероятно тъжен” и единственото, което е харесал от него, са „чайките над пристанището”, които му напомнят за живота, с който е израснал на острова. Ролята на птиците се изразява и в песента, която Джон и дядо му подхващат след вечеря, в която се пее за лирическия герой, който бленува да бъде славей, за да отлети при любимия/любимата си, но е обречен вечно да принадлежи на земята. Чрез песента и централното място, което пеенето заема в традиционния живот на островитяните, Маклауд показва избора, който хората от островите правят за себе си и своя живот, толкова различен от избора на тези от света отвъд. Нещо повече, самият разказвач в края осъзнава, че синът му няма да бъде по-щастлив в материалния свят, от който баща му идва, или с всичките предимства, с които е пълен животът в големия град. Напротив – синът му ще се превърне в славей в клетка, който вечно ще бленува да бъде свободен, веднъж познал свободата на островния живот. Дядото на Джон дори споделя с разказвача, че ако реши, той не може да спре Джон от това да ги напусне завинаги, но също така изтъква, че той е единственият им останал спомен от дъщеря им, загинала в автомобилна катастрофа със съпруга си, по-близък дори и от пръсналите се по широкия свят дъщери. По един или друг начин, Джон се явява лепилото, което държи разпадащия се свят на възрастните му настояници по начин, по който светът не може да замени и разказвачът, добил едно ново разбиране посредством краткото си пребиваване на острова, осъзнава, че идентичността на тези хора не може да бъде заменена с тази отвън, и че предимствата на неговия свят не значат нищо за свободата на човек сам да изгради живота си от нищо.

Единствената реплика, която бабата на Джон отправя към разказвача напомня на финала на „Настройките на съвършенството”, където Карвър се обръща директно към Арчибалд, за да покаже, че осъзнава случващото се:

- Благодаря ти – каза жена му. – Не знам дали ме разбираш, но ти благодаря.-
- Мисля, че те разбирам– отвърнах аз. (141)

Карвъровото „Ние знаем” (309) и изречената благодарност от бабата са кратки отговори на неизречените колебания и притеснения както на Арчибалд, така и на разказвача, които в края на краищата избират да застанат на страната на традициите и островната идентичност, отколкото да се покварят от обещанията на външния свят. Като цяло, двата разгледани разказа от Маклауд ясно показват отношението на автора към силите на външния свят и тяхната значимост за идентичността на тези от вътрешността на

провинцията. В допълнение към това, Маклауд изгражда силни поддръжници на родовото и традиционното в персонажите на родителите на Ангъс в единия разказ, и в бабата и дядото на Джон в другия, които позволяват на *другите* да разберат и да постигнат съгласие първо със самите себе си и после с тях относно истински важните неща както в техния собствен живот, така и в живота на техните деца.

„Каквото и да е там” от Д. Р. Макдоналд (165)

За разлика от своя приятел и хроникьор на провинциалния живот в Нова Скотия Алистър Маклауд, Д. Р. Макдоналд обръща до някаква степен по-различно внимание на влиянието на външния свят върху организацията и единственото на традиционния живот в провинцията. В много от разказите си, Макдоналд акцентира върху онези проявления на външния свят, които първо започват да влияят на хората там, а после се пренасят и върху живота на острова. За пример той често ползва разширяващата се бездна между религията на хората *вътре* и липсата на такава, граничеща с атеизъм на тези *навън*, в големите градове. Друг пример е разрастващата се незаконна търговия с наркотици и влиянието им както върху икономиката на самата провинция Нова Скотия, така и върху традиционния начин на живот на самите жители. В първия разказ, който анализирам, точно това нахлуване на една бала с марихуана се превръща в ябълката на раздора между двамата протагонисти и нещо повече – допринася за проявленията на чуждото в образа на Енита, показвайки как външният свят и *другите* често донасят със себе си онези проблемни елементи, които влизат в директен разрез с установения ред и баланс на сплотения живот в провинциалната общност. Друг аспект, върху който Макдоналд обръща специално внимание, е как хора от външния свят често купуват провинциална земя в Нова Скотия и срещат множество трудности по време на опитите си да се приспособят към новия начин на живот. И Енита от „Каквото и да е там”, и Ройс от „Всевиждащият камък” са представители на тази фиксация на Макдоналд, която лесно може да бъде обяснена с проблемите, пред които се изправя Нова Скотия в последните десетилетия на XX и началото на XXI век – повсеместно обезлюдяване на провинциалните райони и разпродаване на земи на безценица; струпване на хора в големите градове (като Халифакс) и последващият им икономически подем, за сметка на изоставащото развитие в планинските и островни райони. Тези райони, според Криълман, са като „икономически албатроси” (Creelman 2003), както ги нарича в своето изследване на Морските провинции, което от своя страна, обаче, допринася за засилващото се влияние на литературата от провинциите, проявяващо се в надигация

се глас на регионалните разказвачи-майстори както на разказа, така и на романа и поезията.

Разказът „Каквото и да е там” ни сблъсква с Енита, която купува земя на брега на Нова Скотия, за да избяга от миналия си живот в големия град – както от шумотевицата на забързаното ежедневие, така и от бившия си съпруг. Тук тя се запознава с Червения Мърдок, който несъмнено принадлежи към „Народеца”, тъй като живее изцяло от земята и връзката му с традициите и обичаите на острова са на предно място. Един ден, докато се разхожда по плажа, Енита намира огромна бала, облепена с тиксо, попаднала на брега след силната нощна буря. Тя решава да я занесе въщи и впоследствие разбира, че балата всъщност е марихуана, явно изхвърлена през борда от наркотрафиканти, за да не бъде открита при евентуална проверка от бреговата охрана. Мърдок открито се противопоставя на решението на Енита да задържи „злото”, което е намерила, по няколко причини: първо, това е отявлено престъпване на границите на спокойното ежедневие на острова от страна на външния свят; второ, единственото незаконно нещо, с което се занимават жителите на островните части на Нова Скотия, са варенето на домашен алкохол, за което властите често си затварят очите и трето – образът, който Мърдок си е изградил досега за своята нова съседка и възлюбена Енита, виси на косъм от това да се разбие на парчета, благодарение на откритието на плажа. Нещо повече – къщата в която живее Енита в миналото е принадлежала на бащата на Мърдок, което е и още една причина за нежеланието на Мърдок да помогне на Енита. За разлика от Маклауд, в този разказ Макдоналд решава да представи *другият* главно като предмет, който се появява и нарушава цялостта на островната общност. Разбира се, Енита също принадлежи към *другите*, тъй като нейното място в провинцията все още не е установено със сигурност.

Основната ми цел в анализа на този разказ е да разкрия как Макдоналд представя външния свят и влиянието му върху сплотеното общество на Нова Скотия. Макдоналд, за разлика от Маклауд, е роден в Булардери, Нова Скотия, но израства в Съединените щати, което също допринася за носталгичния му поглед на блуден син. Учителската му кариера в щатите и летните пребивавания в Нова Скотия поставят Макдоналд в един вид „демилитаризирана зона”³, в която идентичността му се определя както от рожденото му място в Нова Скотия, така и от съзнателния му живот в Съединените щати. Чрез своите разкази и романи за Нова Скотия и, по-специално,

³ Homing Instinct.” *Quill and Quire*, 4 Jan. 2008, quillandquiere.com/authors/homing-instinct/.

Кейп Бретон, Макдоналд се стреми да постигне един вид баланс между отделните моменти от живота си и да се фокусира върху принадлежността си като движеща сила в литературното му поприще. Досуц като Маклауд в интервютата му, Макдоналд също говори за себе си като чужд за подредения, традиционен свят на острова, независимо от творчеството му и ежегодното пребиваване в семейната му къща.

Макдоналд умело изгражда персонажите си посредством бинарната опозиция *вън - вътре*, въплътени съответно от Енита и Мърдок. Откритието на Енита на плажа и нежеланието на Мърдок да участва в укриването му в къщата е подсилено и от факта, че Енита е запозната с марихуаната и дори е опитвала в предишния си живот, засилвайки по този начин инвазията на външния свят върху традициите на света на Мърдок. Външният свят по всякакъв начин оказва влияние върху порядките на острова, като най-силното му влияние е във взаимоотношенията между хората. Досуц като Маклауд и проблемните връзки в семейството между бащи и деца, между дядовци и внуци, Макдоналд обръща огромно внимание на проблемите, които назряват в душите на героите и които определят тяхното развитие в по-нататъшен план. Съответните характеристики на принадлежността на персонажите постепенно се избистрят, изглаждат и изграждат въз основа на тези промени, които ги заобикалят отвсякъде. В един момент Енита започва да разбира почти фанатичното отношение на Мърдок спрямо острова, на който е израсъл, заедно с вниманието, което отделя на онези детайли от ежедневието, които досега не са правили чак такова впечатление на Енита във външния свят. В края на разказа, Макдоналд ни представя едно развитие на заплетената ситуация, което успокоява както терзанията на Мърдок за целостта и непокътнатостта на традициите, така и желанието на Енита да продължи с живота, който досега е познавала и да отстоява своето. Двамата решават да изхвърлят балата с марихуана в реката, като Мърдок предлага да използват лодката, която той ремонтира от известно време и която е възнамерявал да подари на Енита като подарък за добре дошла на острова. Лодката се превръща в неразривно свързан символ с образа на Енита, който Мърдок таи в съзнанието си – той е намерил лодката изхвърлена на брега, дошла кой знае откъде (може би от външния свят); без весла (невъзможност да се върне обратно) и с изпочупени и пробити дъски, които правят възможността да се впише в света на острова много малка. За Мърдок, поправянето на лодката и евентуалното ѝ приемане от Енита като дар е не само символ на неговата привързаност към външния човек, който той решава да допусне в света на децата си, а и до голяма степен служи като изкупление на греха от миналото, заради който се обвинява, че е причинил

смъртта на баща си. Балата с марихуана се подчинява на централния мотив на двойствеността, разглеждан в тезата, като едновременно служи в началото като символ на разделението между героите и световите, които обитават, но в края се трансформира в такъв, който спомага за доближаването на Мърдок към Енита и на Енита към света на Нова Скотия, който отгук насетне тя по-спокойно може да приема за собствен. Този разказ и следващият доказват отношението и най-вече желанието на Макдоналд да достигне онзи момент в търсенето и изграждането на културната принадлежност на своите персонажи, в които различията по-скоро помагат при установяването на идентичността, отколкото възпират този процеса.

„Всевиждащият камък” от Д. Р. Макдоналд

Последният разказ, който анализирам в дисертацията ми, се занимава с проблема на „виждането” като основен мотив в търсенето и изграждането на идентичността на персонажите. Главният герой Ройс, също като Енита, купува парцел земя в провинциалната част на Нова Скотия, но преди това сключва устна договорка с продавача, господин Корбет, посредством която дава позволение на жена му да изживее последните си години в семейната им къща, вече собственост на Ройс. Съпругата на Ройс не е така ентузиазирана като съпруга си, чиято кариера като художник го подтиква към търсенето на нови места, с които да разшири професионалния и естетическия си хоризонт. Господин Корбет се самоубива в плевнята, а жена му остава сама, но Ройс държи на обещанието си, макар и това да коства компанията на съпругата му, която решава да изчака финалното развитие на сделката в континенталната част на Канада. В разказа си Макдоналд обръща централно внимание на езиковите средства, които се отнасят към способността на Ройс да „вижда” и „усеща” с очи случващото се около него – текстът изобилства от лексикални примери като „очи”, „хоризонт”, „наблюдава”, „светъл”, „тъмен”, „светлина”, „видения” и други, които подчертават основната символика на наратива. От друга страна, Ройс се решава на тази промяна на климата и поради проблем, който започва да осъзнава в своето поприще – все по-често му се случва да гледа и да не вижда това, което иска или трябва да нарисува на платното пред себе си. На няколко пъти авторът ни разкрива невъзможността на Ройс да нарисува портрет на жена си (типичен представител на външния свят), а при пристигането си на острова – и неспособността му да „види” госпожа Корбет по онзи начин, който би му позволил да създаде и неин портрет. Макдоналд акцентира също така и върху ролята на сънищата като централна за

принадлежността към Нова Скотия – Ройс описва как в един от сънищата си (още преди да закупи земята) ясно видял същата тази плевня, която получил при сделката с господин Корбет и в края на разказа, докато е под влиянието на всевиждащия камък, му се присънва и друг такъв, който разказва историята на семейство Корбет – такава, каквата е, и каквата винаги ще бъде. Двойствеността при изграждането на идентичността на персонажите, като в предишния разказ, се ситуира главно около опозициите *вън/вътре*, но също така се акцентира и върху желанието на тези *вътре* да помогнат на тези *отвън* да намерят своето място в традиционния свят на острова. За разлика от Маклауд, където в повечето разкази представителите както на Народеца, така и на вътрешния свят като цяло, са настроени враждебно или подминават идващите отвън с пренебрежение или цялостна липса на интерес, персонажите на Макдоналд са доста по-благоклонни към външните влияния.

Ройс наранява окото си по време на разходка в гората и едвам стига до къщата на госпожа Корбет, сякаш воден от неведома сила. В къщата старата жена му разказва историята за всевиждащия камък и лечебните му свойства, които, разбира се, звучат като шарлатанство за свикналият на ред и разумни обяснения, наследени от външния свят, Ройс. В един момент, обаче, Ройс усеща, че изпада в полусънно състояние, което отваря всичките му сетива, но отново не успява да „види“ госпожа Корбет. Той споделя с нея, че има желание да ѝ нарисува портрет, но старата жена само се усмихва и сменя темата. Островът започва да влияе на Ройс, който разказва целия си живот, несполуките и проблемите, които го довели до това затънтено, според жена му място. Професията на Ройс като художник му позволява да „вижда“ нещата както външно, така и вътрешно, за да може да ги изрази най-добре на платното. Животът на острова, обаче, заплашва професията му, като първо му попречва да „види“ както трябва госпожа Корбет, която иска да нарисува, и второ – когато природният свят му наранява окото. Посланието на Макдоналд в разказа може да се обобщи като нежеланието на острова да допусне външния свят безпроблемно в пределите на традиционния и затова се налага персонажите да изстрадат своето идване на острова като това се изразява в отварянето на техните очи наново. В края на разказа, зрението на Ройс се възстановява, а с това и отношението му към острова, към привичките и към старата госпожа Корбет, която все още живее в къщата му. Нещо повече, Ройс вече не се притеснява от факта, че госпожа Корбет продължава да живее в къщата и че това възпрепятства идването на собствената му жена, като дори ѝ позволява да остане колкото иска. Госпожа Корбет отваря новите очи на Ройс, който най-сетне може да разгледа света около себе си с погледа, който

винаги е търсил – погледът от съня му за плевнята и цялостното му желание да се ориентира в новата си собственост. Магията на острова завършва с мистериозното изчезване на госпожа Корбет от къщата, в която оставя Ройс сам и който същата вечер сънува втория си сън, образуващ един вид завършен цикъл за допускането на Ройс в света на провинцията.

Заклучение

Основната цел на изследването е да очертае границите, в които се простира проблематизирането и изграждането на идентичността на Нова Скотия, представена през призмата на съвременния разказ. От една страна, идентичността се явява централен лайтмотив в творчеството на канадските писатели, редом с желанието за структуриране и обособяване на собствен литературен канон, до голяма степен независим и разпознаваем от тези на Великобритания или Съединените щати. Наред с регионалното като основен елемент в творчеството на писателите от провинция Нова Скотия и като цяло литературата от останалите провинции, идентичността често е изразена чрез двойствеността, която насища съответните наративи, що се касае до принадлежността на героите. Двамата автори, Алистър Маклауд и Д. Р. Макдоналд, формират авангарда на традицията на съвременния разказ в провинцията и в техните произведения осезаемо се усеща влиянието на онези проблеми и разделения, на които обръщам специално внимание в отделните глави на дисертацията. Ролята на традициите в живота на отделните персонажи, която съставлява първата глава от изложението, е неразривно свързана както с идеята за културна автономност от влиянието на Великобритания и Съединените щати, така и с желанието на героите да преоткрият истинското си място в свят, който е белязан от резки промени в културен, традиционен, и дори междуличностен план. Героите на Маклауд често са представени като самотници, които заемат едно гранично пространство между света на миналото и настоящето, в който са принудени да водят война за оцеляване не само на собствените си принципи и вяръвания, но и на един цял свят, който лека-полека потъва в забвение, изтласкан на заден план от непрестанния натиск на съвремието. Нещо повече, Маклауд избира да представи своите герои не само като самотници, а и като носители на цялото отминало познание, което вече е почти недосегаемо за настоящето поколение и до което изключително малко хора имат достъп, разкривайки по този начин зейналата бездна не само между поколенията, но и между отделните индивиди (напр. взаимоотношенията между Сал и Арчибалд в „Настройките на съвършенството“).

Един от основните символи на Канада, дефиниран в изследването на Маргарет Атууд, „Оцеляване”, който тя открива в творчеството на писателите и поетите от зората на канадската литературна традиция до днес, заема основно място в цялостния ми анализ, който разкрива как литературата на Канада е преди всичко изградена върху взаимоотношенията на хората със суровата и негостоприемна северна природата. Както беше подчертано по-горе, точно ролята на природата в обособяването и разграничаването на идентичността на персонажите като типична за живота в провинцията е в центъра на творчеството на двамата писатели. Проблемите, пред които Маклауд и Макдоналд изправят своите герои, са главно породени от сблъсъка на последните с едновременно доброжелателния и зложелателен природен свят, който до голяма степен отразява и вътрешните терзания на самите герои. Природата в разказите на двамата автори е представена като двойствен фактор, който във всеки момент заплашва да преобърне света на персонажите. Нещо повече, тяхната идентичност и културна принадлежност често е представена по един начин в началото на съответния разказ, като по време на наратива се разгръща и трансформира, а в края достига една нова визия, която макар и непредставена в пълната си цялост, говори много за желанието не само на героите, но и на двамата автори, да изобразят и изтъкнат трансформиращата сила на природния свят. Опозиция се наблюдава дори и при представянето на природния свят при двамата автори – докато Маклауд избира да покаже природния свят като директен участник в съдбите на героите, Макдоналд му отрежда косвена роля и често прибегва до индиректното му представяне, за да разреши някой належащ проблем във вътрешния свят на своите герои.

Освен ролята на природните сили, анализът разкрива и ролята на външния свят в постепенното формиране на идентичността на провинцията. В разказите, които избрах за изследване в последната глава, двамата автори прибегват до различни персонажи, които или се завръщат след дълго отсъствие в бащиния си дом, донесли с тях различията на външния свят, които несъмнено ще влязат в конфликт с традициите на провинциалния такъв, или се фокусират върху желанието си да започнат живота си наново, често възпрепятствани от огромната разлика между предишния и сегашния им живот, която често става причина за почти непосилното справяне с въпроса за принадлежността. И двамата автори, обаче, са единодушни откъм желанието си да покажат, че Нова Скотия се опитва да помогне на своите блудни синове (и дъщери, в лицето на Енита) посредством усилията на кореняците да постигнат съгласие между двете „враждуващи” страни. Проблемите и пред Маклауд, и пред Макдоналд са често

от такова естество, че техните герои трябва да избират между миналото и настоящето, между собствените си разбирания и тези, които приемат за странни у другите като често създават неволни опозиции, в които се заражда основното желание за промяна.

Въпросите, които остават отворени в тази дисертация, касаят развитието на романовата традиция в Нова Скотия повече, отколкото тази на разказа, тъй като и Алистър Маклауд, и Д. Р. Макдоналд са двама от най-известните практики на разказ ав провинцията. Третото име, което не намери място в дисертацията ми, е това на Карол Бруну, чието творчество също е концентрирано около жанра на разказа. До голяма степен изборът ми да не включа Бруну като трети автор в дисертацията е породен и от факта, че Маклауд и Макдоналд притежават доста допирни точки както по отношение на начин на изразяване, тематика и фокус в разказите си, така и в личен план. На въпроса дали произведенията на двамата автори умело и достатъчно изчерпват полемиката относно изграждането на канадската идентичност и спомагат за формирането на канадския литературен канон – два от най-основните въпроси, които занимават канадското съзнание от зората на Конфедерацията, бих казал, че разгледаните и анализирани творби, с тяхната проблематика и резултатите, които представих, акцентират достатъчно върху развитието на разглежданите въпроси. Разбира се, по-основният такъв, този за идентичността, остава все още с отворен край, тъй като връзките, които го задвижват, зависят не само от гледището на литературата, но и от социалните, политическите, демографските, географските и множество други фактори, които влизат в състава както на канадската литература, така и на канадската принадлежност. Въпреки това, с оглед на разгледаната провинция Нова Скотия и още повече с фокуса върху разказа като един от най-разпространените жанрове в Канада, смея да твърдя, че настоящата дисертация обръща сериозно внимание на разгледания проблем и очертава границите на жанра и проблематиката му не само в съответната провинция, но и в литературната традиция на Канада като цяло. Както вече споменах, двамата автори са най-разпространените представители на жанра в провинцията, и техните творби предоставят достатъчно гледни точки и поле за аналитични изяви, за да се разгледат в нужните детайли проблемите, които обкръжават разказа като жизненоважен елемент в канадската литературна идентичност.

Приноси

1. Изследването на разказа в Канада, в частност на една специфична провинция – Нова Скотия, е до огромна степен пионерско в канадските и българските литературни среди. Връзката му с идентичността като един от най-силните и жизненоважни крепежни елементи на канадското съществуване още повече засилва важността на настоящия труд.
2. Нито един от двамата автори не е разглеждан поединично, камо ли в съпоставителен план от гледна точка на така дефинираната тема на дисертационния труд. В допълнение към това бих искал да добавя, че се надявам този задълбочен критически анализ да доведе и до скорошното представяне на тяхното творчество и пред българската публика.
3. За първи път анализирани аспекти на канадската идентичност в творчеството на двамата автори изграждат специфична теоретична рамка, която допълнително спомага за задълбочено изследване на и канадската литературна традиция през призмата на жанра на разказа като най-значим и централен в канадския литературен канон.

Използвана библиография в автореферата

- "Information for survey participants". *Statistics Canada. Statistics Canada*. Archived from [the original](#) on March 5, 2014. Retrieved March 13, 2017.
- „2011 Census: Response Rates". *Statistics Canada*. August 24, 2011. Archived from [the original](#) on October 20, 2011. Retrieved September 20, 2017.
- Atwood, Margaret. *Survival: a Thematic Guide to Canadian Literature*. Anansi, 1972.
- Berces, Francis. "Existential Maritimer: Alistair MacLeod's *The Lost Salt Gift of Blood*". *Studies in Canadian Literature* 16.1 (1991).
- Buckner, P. A.. "*Limited Identities*" Revisited: *Regionalism and Nationalism in Canadian History*. *Acadiensis*, [S.l.], p. 4, sep. 2000. ISSN 1712-7432. Available at: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/Acadiensis/article/view/10765>>. Date accessed: 24 feb. 2018.
- Cassill, R. V., and Richard Bausch. *The Norton Anthology of Short Fiction*. W.W. Norton, 2006.
- Creelman, D. *Setting in the East: Maritime Realist Fiction*. 2003. McGill-Queens University Press, 2014.
- Davies, Gwendolyn. *Studies in Maritime Literary History: 1760-1930*. Acadiensis Press, 1991.

- Dhawan R.K. Ed. *Canadian Literature Today*. New Delhi: Mehra Offset Press, 1999.
- Frye, Northrop. *The Bush Garden: Essays on the Canadian Imagination*. 1971. House of Anansi Press Inc., 2017.
- Keefer, Janice Kulyk. *Under Eastern Eyes: a Critical Reading of Maritime Fiction*. University of Toronto Press, 1987.
- Keith, W. J. *Canadian Literature in English*. 1985. Porcupines Quill, 2006.
- Kelly, Ursula A. *Marketing Place: Cultural Politics, Regionalism and Reading*. Fernwood Pub., 1993
- Kröller Eva-Marie. *The Cambridge Companion to Canadian Literature*. Cambridge University Press, 2004.
- Lynch, Gerald. *Dominant Impressions: Essays on the Canadian Short Story*. Univ. of Ottawa Press, 1999.
- MacDonald, D. R. *All the Men Are Sleeping: Stories*. Counterpoint, 2003
- MacDonald, D. R. *Eyestone: Stories*. Pushcart Pr., 1988.
- MacLennan, Hugh, and Michael Gnarowski. *Two Solitudes*. 1945. McGill-Queens University Press, 2018.
- MacLeod, Alistair. *Island: the complete stories*. 1989. New York: Norton, 2001.
- McKay, Ian. *Quest of the Folk Antimodernism and Cultural Selection in Twentieth-Century Nova Scotia*. 1994. McGill-Queens University Press, 2014.
- Metcalf, John, and Sam Tata. *Making It New: Contemporary Canadian Stories*. Methuen, 1982.
- Riegel, Christian, et al. *A Sense of Place: Re-Evaluating Regionalism in Canadian and American Writing*. University of Alberta Press, 1998.
- Thacker, Robert. *The Rest of the Story: Critical Essays on Alice Munro ; Edited by Robert Thacker*. ECW Press, 1999.
- Thompson, Peter. *Perceptions of the Environment in Maritime Literature*. 2004. Saint Mary's University. Master of Arts dissertation.
- Weaver, Robert. *Canadian Short Stories*. 1960. Oxford University Press, 2008.
- Woodcock, George. *The Meeting of Time and Space: Regionalism in Canadian Literature*. NeWest Institute for Western Canadian Studies, 1981.
- Woolf, Virginia. *Collected Essays, vol. 2*. 1967. London: The Hogarth press, 1972.